

آواز

شماره دوم سال ۱۳۹۲
نشریه رادیو تلویزیون ملی افغانستان

محترم داکتر سید مخدوم رهین وزیر اطلاعات و فرهنگ حین افتتاح بازسازی بالا احصار کابل

محترم جلال محمودی، معاون ریاست عمومی رادیو تلویزیون ملی افغانستان حین توزیع تصدیق نامه ها به فارغین کورس منجست که از جانب اکادمی دوپچه ویلی آلمان دایر گردیده بود.

محترم محمد زرین انجور رئیس عمومی رادیو تلویزیون ملی افغانستان حین ملاقات با رئیس بنیاد کنراد ادیناور کشور آلمان

جمع از فارغین کورس اکادمی دوپچه ویلی آلمان که در رادیو تلویزیون ملی دایر گردیده بود

به نام خداوند توانا

ملی

رادیو تلویزیون ملی افغانستان

شماره دوم آواز سال ۱۳۹۲

دیرگ‌های این شماره

- ✓ سرلیکنه
- ✓ رویدادهای فرهنگی
- ✓ خبرنگار تخصصی
- ✓ دامانی دوره.....
- ✓ درحقیقت راگ کلید...
- ✓ دهیواد خود....
- ✓ محلی نوازن
- ✓ دراپور ترانو....
- ✓ به سوی دیجیتال....
- ✓ مستان په خپلو....
- ✓ دملي رادیو تلویزیون.....
- ✓ ژورنالیزم تحقیقاتی
- ✓ شناسایی کارمندان
- ✓ یوه لیواله با ذوقه او...
- ✓ دهندى فلمونو....
- ✓ لنډ داستاڼ
- ✓ صفحه شعر
- ✓ البروم هنری

صاحب امتیاز: رادیو تلویزیون ملی افغانستان

مدیر مسول: لمیه احمدزی

کمپوز و دیزاین: محمد ظریف اسدی

آدرس: سرک ۱۴ وزیرمحمد اکبر خان،

ریاست عمومی رادیو تلویزیون ملی افغانستان

تلفون: ۰۲۰۲۳۱۰۷۳۵

ایمیل آدرس:

awazrta@yahoo.com

تیراژ: (۷۰۰)

شرح پشتی: استاد حسین بخش

آواز در ویرایش و کوتاه کردن نوشته ها آزاد است

چاپ مطبعه آزادی

ملی رادیو تلویزیون د افغانستان د ملی یووالی سمبول دی

د افغانستان ملی رادیو تلویزیون د خپلی نشراتی پالیسی سره سم په دی توانیدلی دی چی د خپلو ملی او تاریخي ارزښتونو په رڼاکي او هم د هیواد ملی گټو د تامین لپاره وخت په وخت خپل ټاکلی پروگرامونه جوړ او نشرته یی وسپاری . په نو مورو پروگرامونو کی هڅه کیزی چی د افغانستان د خلکو د ملی او اسلامی فرهنگ په رڼا کی سیاسی ، اقتصادی ، اجتماعی او فرهنگی جاری په ډاگه کړي او د نومورو چاروله انکشاف او پرمختیا څخه خپل اوریدونکی په پوره ډول باخبره وساتي . ددی په څنگ کی داسی ملی خلی هم کیزی چی د خپلو خلکو د عامه پوهوي لپاره یولر داسی پروگرامونه ترلاس لاندی ونیسی چی خلک وکولای شی چی له نومور و پروگرامونو څخه پوره گټه واخلي . دافغانستان ملی رادیو تلویزیون دخپل مشرتابه او د خپلو زیارکینو کارکوونکی په زیار او کار سره د خپلو نشراتو په ټولو برخوکی د ملی یووالی روحیه کلکه ساتلی او خلکو ته په عمل کی ثابتہ کړی چی ملی رادیو تلویزیون د نوی د خوښی او ددوی د غوښتنو نو او آرزو گانو ممثل دی . د ملی رادیو تلویزیون مشر تابه د خپلو خلکو په وړاندی د خپل ستر تاریخی مسوولیت له مخی دا هڅه کړی او کوي یی چی د ملی رادیو تلویزیون نشراتی هنداره د هر ډول تمایلاتو څخه پاکه وساتی او د هیواد ټول خلک په کی د ژوند په ټولو اړخونوکی خپل خان ووینی . ددی په څنگ کی هڅه کیزی د هغه موضوعاتو لپاره چی د هیواد د برخلیک پوری اړه لري ټاکلی پروگرامونه جوړ او په برابر او متوازن ډول یی نشر ته وسپاری . ملی رادیو تلویزیون ته په کارده چی د ټولو را روانو مسایلو او د دولت او خلکو دورخنی ژوند د چاروپه اړه خپلوخلکو ته وخت په وخت پوره معلومات ورکړی . ددی په څنگ کی ملی رادیو تلویزیون مشرتابه ته په کارده چی د خپلو ولایتونو د رادیو تلویزیونو شبکی وخت په وخت د خپلو ښو پروگرامونو له لاری تقویه کړی .

په اوسنیو شرایطو کی د افغانستان خلک خپل ملی رادیو تلویزیون ته د ملی یووالی د سمبول په سترگه گوري . هیله ده چی ملی رادیو تلویزیون مشرتوب د ښو او با تجربه کارونو په درلودلو او د ښو استعدادونو په کار اچولو سره په هر وخت کی د خپلو خلکو هیلو او غوښتنوته پوره خواب ووايي .

رویدادهای فرهنگی

دکابل بالاحصار بیار غول

د اطلاعاتو افرهنگ وزیر
ډاکتر سیدمخدوم رهین ددغه
وزارت له فني هیئت سره
دکابل بالاحصار بېلابېلي
برخی او د هغه وچار شوي
دیوالونه وکتل.
ډاکتر رهین دملي
رادیو تلویزیون دخبریال د

پوښتنې په خواب کې دکابل بالاحصار د تاریخچې د بیانولو په ترڅ کې په پراویز ډول دبالاحصار دبېلابېلو
برخو د ترمیمولو او بیارغاونې په باب ددغه وزارت تصمیم بیان کړ او ددغه لرغوني کلا د ارزښت یادونه
یې وکړه.

داسلامي فرهنگ د پایتخت غزني دبیارغاونې او جوړولو کمیسیون غونډه
داطلاعات او فرهنگ دوزیر ډاکتر سیدمخدوم رهین په مشرۍ جوړه شوه.
په دې غونډه کې چې د غزني دوالی موسی خان اکبر زاده، داطلاعات او
فرهنگ وزارت د فرهنگي معین سیدمصدق خلیلی او دمالي اوبنارجور ولو
دچارو دوزاتونو داستازو اودیو شمیر رییسانو په گډون جوړه شوه لومړی
ډاکتر رهین دغزني د پروژو دکارپوتونه چې دارندومسولینو له خوا وړاندې
شول، وڅیړل.

دغزني والي هم دپروژو د مالی اوساختمانی ستونزو د حل کولو په خاطر
یې یولړ پیشنهادونه وړاندې کړل. دغه راز په غونډه کې دروان کال دلړم
دمیاشتی وروستی اوونۍ داسلامي فرهنگ دپایتخت په توگه دغزني
دنمانځني دکال دوروستی اوونۍ په توگه تصویب شوه او د ۱۳۹۲ کال
دلړم دمیاشتی دیرشمه چې دروان میلادی کال دنوامبر د میاشتی له یو
ویشتمی نیټې سره سمون خوري د غزني د جشن دنمانځني د غونډې او
دجشن د پای ته رسیدو ورځ وټاکل شوه. دغه نړیواله غونډه به په غزني
بنار کې جوړه شي.

محمد زرین انخوری رییس عمومی رادیو تلویزیون ملی افغانستان با رییس بنیاد کنراد ادیناور کشور آلمان که دوره کاری اش به پایان رسیده دیدار و ملاقات نمودند بنیاد کنراد ادیناور از سال ۲۰۰۳ بدین سو با رادیو تلویزیون ملی همکاری دوستانه داشته اند که در آغاز برنامه تلویزیونی تحت نام (نگاه) را ایجاد و کارمندان نشراتی و تخنیکی این برنامه را آموزش دادند سلسله این همکاری ها توسعه یافت و یک ستدیو کوچک به نام نگاه را نیز ایجاد کردند.

قابل یاد آوری است که رییس بنیاد مذکور در پایان ملاقات شان با رییس عمومی رادیو تلویزیون وعده تداوم همکاری را دادند.

جلال محمودی معاون ریاست عمومی رادیو تلویزیون ملی افغانستان با مسوول آسیای میانه بی بی سی بر اهمیت و موثریت برنامه ها از جمله برنامه های تلویزیونی که به زبان های پشه یی ، ازبکی، ترکمنی ، بلوچی و نورستانی از طریق امواج رادیو تلویزیون ملی نشر میگردد، صحبت نمودند.

آقای حمید اسماعیل اووف مسوول برنامه های آسیای میانه بی بی سی گفت : این اداره حاضر و آماده است. تا رادیو و تلویزیون ملی رادربخش تهیه و ساخت برنامه ها و آموزش افراد مسلکی همکاری نماید .

آقای محمودی پس از استماع گفته های مسوول آسیای میانه بی بی سی گفت : اکنون آمریت ملیت های هموطن با کمبود افراد، برنامه ساز و کادر های مسلکی در بخش تهیه و تولید برنامه ها مواجه است. بآن هم در اکثریت ولایات به تمام زبان های مروج کشور ما نشرات رادیو و تلویزیون آغاز گردیده است.

ملاقاتی که محمد زرین انخور رییس عمومی رادیو تلویزیون ملی افغانستان با هیئت اکادمی دویچه ویله (صدای آلمان) داشتند درمورد راه اندازی کورس منجمنت جهت ارتقاع ظرفیت کاری به شیوه عالی به کارمندان

صحبت و توافق صورت گرفت. خوشبختانه به اسرع وقت کورس دایر شد و چارده تن از کارمندان عالی رتبه به کورس معرفی شدند.

قابل یاد آوریست: که مدت دوازده روز کورس جریان داشت و شاملین توانستند

شیوه های جدید منجمنت را در بخش مطبوعات بیشتر بیاموزند که توسط استاد آلمانی Cartner و آقای شمس مایل تدریس شد.

در رادیو افغانستان پخوانی سندر غاری سید محمد دروان کال د جوزا د میاشتی په اتلسمه د پنځه شپيته کالوپه عمر له دي فاني نړۍ سترگی پتی کړی. مرحوم سید محمد دباز محمد زوی، تنگرهار دکوز کونړ ولسوالی دگریک دکلي اوسیدونکی و، شاوخوا پنځه څلویښت کاله کي یې اوریدونکي او مینه وال په خپل هنر خوښ وساتل دی دپښتو ژبي دوتلي سندر غاري مرحوم منور استاد له زده کوونکو څخه و کلونه کلونه یې دافغانستان په ملي رادیو کي دحجرې اودیږي مجلسونو کي سندرې ويلي، د یوسف خان او شیریانو داستان له لومړنیو ویونکو څخه و او په داستان ویلو مشهور و، چی وروسته یې دنورو شاعرانو سربیره د عبدالمتین شفته مل کامه وال شعرونه دساز په څپوکي د هنر مینه والو ته ورسول. د مرحوم سید محمد جنازه د شنبې په مازیگرد پینور په مقصود آباد کي خاوروته وسپارل شوه.

دافغانستان ملي رادیو تلویزیون دمشرتابه، غړی او د آواز مجلې عمومی مدیریت د مرحوم مرینه د هنر په ډگر کي یوه لویه ضایعه گڼی، مرحوم سید محمد ته د جنت فردوس، کورنی او د هنر مینه والوته یې د جمیل صبر هیله کوی.

مسعود مولایی

اجتماعی همانند خانواده مدرسه (مکتب) و همسالان در اجتماعی کردن نسل ها در تضعیف و در مقابل روز به روز به اهمیت رسانه ها افزوده میشود هر آنچه درینجابه خوانش گرفته میشود با توجه و تتبع و نظر صاحب نظران به نسبت موضوع از طریق رسانه ها و نقش رسانه در انتقال ارزشها و معیارهای نوبه جوامع می پردازد و در این روند نقش اساسی را خبرنگار آگاه ایفا می نماید از این رو لازم است تا روی نقش خبرنگار

هستند در این جاست که رسانه ها به صورت يك عامل موثر در دیگر گونی نگرش ها و رفتار های نسل جدید عمل میکنند همین امر میتواند منجر به شکایت نسلی و عدم انتقاد تجربیات نسل گذشته به نسل فعلی شود نسل فعلی هر آنچه را که از رسانه می خواند و یا میشوند و یا هم می بیند ملاک نگرش عمل و رفتار خود قرار میدهد.

در دوران کنونی نقش نهاد های

رسانه ها به عنوان یکی از نهاد های اجتماعی کار کرد انتقال

میراث فرهنگی و اجتماعی و ارزش های جوامع را بر عهده دارند. در عصر کنونی با توجه به نقش بارز آنها در جامعه و اطلاع رسانی پیرامون موضوعات اجتماعی، سیاسی و فرهنگی و.. سعی میکنند الگوهای نوینی را به جامعه وارد کنند تا جایگزین فرهنگها و ارزش های سنتی شود از این رهگذر رسانه ها به عنوان عاملان تغییر و تحویل در ارزشها و هنجارها مطرح

ومسلك خبرنگاري مخصوصاً خبر نگار تخصصی كه روی موضوع خاص كار ميكند مكث نمود .
خبرنگاري هم يك شغل وهم يك فن ومسلك است چراكه

خانم دهورا پاتر استاد پوهنتون امريكائي در مورد چنين نظر دارد .
عبارت (تخصص وموضوع كار) در ابتدا به معني محدوده كاري براي نگاهبان يا پوليس

كنند در واقع خبرنگار با صلاحيت به مترجم ومفسراني تبديل مي شوند كه اطلاعات را در دسترس مردم قرار ميدهند كه عموم به آن آشنائي ودسترسني ندارند .
مسوليت هاي اساسي يك خبرنگار:

از يك خبرنگار خوب انتظار ميرود در محدوده تخصص خود از آخرين اخبار مطلع باشند از آنها انتظار ميرود تا مطالب را پوشش دهند كه در محدوده كاري آنها آغاز ميشود .
همچنان خبرنگاران مسئوليت دارند تا از اخبار هاي مهم منطقه وجهان را با تجسس درانترنيت وساير وسايل اطلاعات جمعي پيدا كنند و آنرا به اسرع وقت گزارش دهند خبرنگاران با تلاش خود واز طريق ايجاد روابط به منابع كه آنها را نسبت به همه چيز حتي وسايل پشت پرده مطلع نگه ميدارند مطالب خودرا آماده مي كنند آنها كستره وسعي از مطالب اخبار فوري تا شرح حال شخصيت ها را تهيه ميكند

مورد استفاده قرار ميگردد ولي خبرنگار در پهلوي وظيفه سپرده شده به وي از نگاه تخصص اولاً با محيط اطراف شان وكسانيكه موضوع كار آنها را تشكيل ميدهند آشنا ميشوند ودر بسياري از موارد آنها بايد كلمات واصطلاحات خاصي را بياموزند تا بتوانند صحبت هاي

خبرنگاران وروزنامه نگاران از مهارت هاي تخصصي بهره ميگيرند وپاي بندمعيار هاي خاصي هستند بنابرين چي چيز خبرنگاران را از شغل هاي ديگر مانند داکتري يا حقوق كه آنهاينز ميتوانند به همين شكل تعريف شوند متمايزمي سازد؟ شايد بارزترين تفاوت بين خبرنگاري وشغل هاي ديگر نقش خاصي است كه رسانه هاي خبري دريك جامعه ايفا ميكند وآن باز هم به چگونگي كار خبرنگار وابسته است.
خبرنگاري با مهارت هاي تخصصي :

بسياري از انسهاي خبري وشبكه هاي خبري از خبرنگاران ميخواهند تا موضوع خاصي را كه آنها در نظر دارند مورد پوشش خبري قرار دهند كه اين موضوع ميتواند به عنوان تخصص وموضوع كار خبرنگار شناخته شود .

طوريكه سگانلان خبرنگار موسسه پوينتر مي گوید .
بقیه در صفحه (۴۸)

منابع خود را بفهمند اما منظور اين نيست كه از آن لغات وكلمات در گزارش خود استفاده

د امانی دورې مطبوعاتو ته
يوه لنډه کتنه

په تېرېسي

فضاوتپوه حضرت گل حیات

ښوونځی منشيې وه چې دجریدی له پاسه دد و اړو نومونه د (ا-ر) او (ر-ا) په مخفقو تورو لیکل کیدل، د جریدی اداره دکابل په گردان سرای یعنی همهلته د مستوراتو په ښوونځی کی وه .

ارشاد النسوان یوه اختصاصی څپر ونه وه چی معمولاً د پنجشنبی په ورځ خپریدله او په خپلو مقالو ، خبرونو، رپوټونو او مبحثونو کی یی د ښځو د نړی په اړه مطالب خپرول او د مستوراتو د ښوونځی پینځی یی منعکسولی ، په دی جریده کی د (سلسله واقعات عصر امانیېه) تر عنوان لاندی د رسمی نظامنامو او اطلاعیو متنونه هم خپریدل او هم کوبښ کیده دا سی مطالب څپاره

کری چی د زده کوونکو معلومات پراخ کری او د درسی مرستیال کار ورکری .

ارشاد النسوان جریدی د ښځو له نړی سره د مطالبود خانگریټوب روحیه تر ډیره حده ساتلی وه . د نړی نامتو میرمنی د ارشادنسوان دایمی سرلیک ؤ چی په دایرة المعارفی ډول یی د الفبی په ترتیب دنړی نامتو میرمنی معرفی کولی .

دی اوونیزی دښځو دنړی د خاصو مطالبو خپرولوته هم ملا تړلی وه چی په دی برخه کی د مرکو ، اخلاقو، پخلی،گنډلو، ماشوم روزلو،

د پاچا بیانیی او خطبی نشر ته سپارلی.

له مولوی صالح محمد هوتک څخه وروسته د طلوع افغان د خیراوی مسوولیت عبدالعزیز (مشهور په بابا جان) ته وسپارل شو، او وروسته بیا دا دنده خواجه محمد ،سید حسن او عبدالحی حبیبی پر مخ وړی ده . طلوع افغان په همدی نامه تر اوسه په کندهار کی خپلوخپرونوته دوام ورکوی.

ارشاد النسوان:

دا اوونیزه ، لومړنی ښځینه اوونیزه ده چی په دی دوره کی د مطبوعاتو په اسمان کی و ځلیده.

په هیواد کی د مستوراتو د ښوونځی تر جوړیدو دوه میاشتې وروسته د(۱۲۹۹) هـ ش کال په کب د (۱۹۲۱ع کال مارچ) کی د ارشاد النسوان په نامه دی ښوونځی یوه اوونیزه (اووه ورځنی جریده) خپره کړه. اسدالله حبیب دی اوونیزی د لومړی گڼی چاپ د (۱۳۰۰) هـ ش کال د حمل میاشت ښی .

دارشاد النسوان داوونیزی چلوونکی دمستوراتو دښوونځی مدیره محترمه اسما رسمیه د علامه محمود طرزی میرمن وه چی په بی بی عربی مشهوره وه او سرمحرره یی محترمه روح افزا(دمحمد زمان خان طرزی لور او دحبیب الله خان طرزی خور، دمحمودطرزی وریره) دی

طلوع افغان:

په تاریخی کندهار کی په (۱۳۰۰) هـ ش کال کی د طلوع افغان اوونیزه د لومړی ځل لپاره د کندهار د وخت د پوهنی د مدیر (مولوی صالح محمد هوتک) په مدیریت خپره شوه. دا اوونیزه په اونۍ کی یو ځل د چهارشنبی په ورځ چاپ کیده . طلوع افغان لومړی په پښتو او دری ژبو خپریده او خپل متن یی د افغانستان د خوان پاچا(اعلیحضرت غازی امان الله خان) تر لاسوونۍ لاندی د هیواد د بریالیتوبونو په شاوخواکی تبلیغ ته وقف کری ؤ . طلوع افغان د هیواد د ټولو اوونیزو په څیر خبرونه ، مقالی، شعرونه او ادبی ټوټی خپرولی او هم یی د وخت

کورنیو چارو، راشی درسی او نورو یادونه کولی شو.

مرحوم جویسا د دی اوونیزی د خپراوي د مودی په هکله لیکي چی بنایي دی جریدي پنځه شپږ میاشتی نشرات کړی وی او هم اریانا دایرة المعارف په قطعی توگه لیکي چی ارشاد النسوان شپږ میاشتی نشرات کړی دی خود امان افغان له هغه اعلان څخه چی د خپل دوهم نشراتی کال په موده کی پی د پستی په څلورم مخ کی د افغانستان د جریدو په باب خپراوه، بنکاری چی د دی جریدي خپریدلو له یوه کال زیات دوام کړی دی.

ارشادالنسوان د هیواد دښخو د خبرتیا او ښوونی او روزنی لپاره دیو (مستعجل دولت) په څیر ښه وځلید خو ژری غروب وکړ او له هغی وروسته د څو کلونو لپاره زمونږ د هیواد ښخمنی له دی ستر نعمت څخه محرومی وی.

درییم پاراگراف — مجلی :

دهیواد د خپلواکی په بیرته تر لاس کولو سره د ژورنالیزم په چاروکی د پراخو پراختیا وو ترڅنګ ، مجلی هم د افغانستان په لرغونی هیواد کی را منځ ته شوی . په افغانستان کی د مجلو خپرول د اعلیحضرت امان الله خان غازی له دوری څخه سرچینه اخلی . او زمونږ د گران هیواد د ټولو مجلو مبدا هغه مجله ده چی په کوچنی او جیبی قطعه د هیواد د مطبوعاتو په اسمان کی وځلیده او د هغی په تعقیب نوری مجلی یو له بلی پسی منځ ته راغلی . دا مجله معرف معارف نومیدله چی په لاندی ډول معرفی کیږی .

معرف معارف :

د افغانستان د معارف کانون (دحبیبی لیسه) چی د هیواد د بشپړی خپلواکی و روسته دوره کی بی پراخ انکشافات په برخه شول ، په میاشتی خپرونه هم سمبال شو. دا خپرونه دلومری ځل لپاره په جیبی قطعه ، دمجلی په بڼه د(۱۲۹۸) هـ

ش کال د سنبلی په لومری نیټه د چاپ ډگر ته را ووته.

معرف معارف د وخت د پوهنی وزارت اورگان و په هغی کی علمی مطالب او د ښوونکو او زده کونکو د علاقې وړ موضوعگانی خپریدلی. د دی مجلی په متن کی له هر څه وړاندی د پوهنی وزارت خبرونه خپریدل . سربیره په دی د دولت دچارواکو او پوهنی وزارت د اړیکو په هکله پکی مطالب نشریدل او همدا رنگه علمی او ښوونیزی مقالی د دی مجلی ښکلا وه . محمد حسین د مجلی د مدیر او حافظ امیر محمد د محرر په حیث دنده تر سره کوله .

معرف معارف مجله غالباً د دری کلونو لپاره خپره شوی ده . د معرف معارف د خپراوي په بندیدو سره د

پوهنی وزارت د دوه نورو کلونو لپاره مجله یا خپرونه نه درلوده ، خو د (۱۳۰۳) هـ ش کال په جوزا (۱۹۲۴ع) کی د ائینه عرفان مجله په میاشتی توگه د معرف معارف خای ناستی شوه . ائینه عرفان هم د تخنیکي ستونزو له امله په موقتی ډول له خپریدو څخه پاتی شوه او په (۱۳۰۵) هـ ش کال کی پی د دوهم ځل لپاره په خپرولو پیل وکړ او د دری گڼو له خپرولو وروسته بیا

وځنډیده تر څو چی په (۱۳۱۰) هـ ش کال کی پی بیا هم خپلی خپرونی پیل کړی او تر ننه پوری د (عرفان) په نامه خپریږی.

مجموعه عسکریه:

مجموعه عسکریه یوه میاشتی مجله وه چی د(۱۳۰۰) هـ ش کال د عقرب په لومری نیټه د وخت د حربیه وزارت د خپرنی اورگان په توگه تاسیس شوه او په عسکری نری کی پی خپل فرهنگي خدمتونه پیل کړل. دا میاشتی دوهمه مجله وه چی د هیواد د مطبوعاتو په اسمان کی وځلیده . دا مجله د خپلی خپریدا له هماغه پیل څخه د مجموععه عسکریه په نامه را څرگنیدیه ، خو له (۱۳۰۹) هـ ش کال څخه وروسته د(مجموعه اردو) په نامه اوښته او اوس د اردو په نامه خپریږی.

د دی مجلی د مطالبو له متن څخه جوتیری چی مضامینوی د اردو له چارو پوری اړه در لوده ، د دارنگه مطالبو تر څنګ پی دلومری کال د گڼو په ترڅ کی د هیواد د دفاعی چارو پوری اړوندی نظامنامی هم خپری کړی دی . همدا رنگه پی د حکمت دگلانو او روغتیا ساتنی تر عنوان لاندی ټولنیز ، اخلاقی او روغتیاپی مسایل هم نشرته سپارلی دی .

د مجموععه عسکریه لومری مسوول چلوونکی محترم عبداللطیف غنډمشر دارکان حربیه د دایری رئیس و ، له هغی وروسته د مجلی مدیریت او سر محرری محترم غنډ مشر محمد گل خان مومند (وروسته وزیر) ته انتقال وموند او دهغی په تعقیب دا دنده په ترتیب سره عبدالحمید خان غنډ مشر ، محمد عمر خان غنډ مشر ، محمد یعقوب خان د ترجمی د شعبی مدیر او محمد اکبر خان د ترجمی مدیر ته سپارل شوی ده چی هر یوه د یوڅه مودی لپاره دا سپیڅلی او له مسوولیت څخه ډکه دنده تر سره کړی ده .

در حقیقت راگ کلید است

تقریباً ده ساله بود شروع کرد . استاد هر دو برادر سلیم بخش و حسین بخش را تعلیم موسیقی میداد.

سالهای گذشته و تا اینکه در سال ۱۳۵۲ بنا بر خواسته کاکایشان استاد عظیم بخش طبله نواز که عروسی یکی از شاگردانشان در گذر بارانه کابل بود از برادر خود استاد رحیم بخش خواست تا سلیم بخش و حسین بخش در این محفل کلاسیک بخوانند. ناگفته نماند که در این محفل اکثر هنرمندان خرابات و شوقی حضور داشتند ، دو برادر در آن محفل خواندن و مورد توجه همگان قرار گرفتند و زیاد استقبال شدند. بعد از آن در سال ۱۳۵۲ برای اولین بار رادیو افغانستان از این دو برادر دعوت کرد تا آهنگهای کلاسیک ثبت

شمسی در گذر خواجه خوردک خرابات کابل متولد گردید. تحصیلات ابتدائی را در مکتب بیهقی و تحصیلات ثانوی را در لیسه حبیبیه به پایان رسانید. سپس به حیث مامور در ریاست انکشاف دهات ایفاء وظیفه می نمود.

استاد رحیم بخش در ابتدا متوجه استعداد حسین بخش در قسمت فراگیری موسیقی کلاسیک نشده بود تا اینکه روزی استاد متوجه حسین بخش شد و دید زمانی که شاگردان استاد برای فراگیری موسیقی نزد استاد میایند حسین کوچک تماماً بازی های که همراه بچه های سن و سال خود دارد رها کرده و به تعلیم خانه موسیقی حاضر میشود . یک روز استاد از حسین بخش پرسید آیا این درسهای که به شاگردان میگویم تو یاد داری؟

حسین به جرات گفت: بلی استاد گفت که این راگ را که به شاگردان یاد داده ام چیست ؟ گفت راگ بیرون است .... چند سر دارد؟ گفت هفت سر گفت " سر های آن چیست ؟ گفت : اگر تیور بسازیم چه میشه؟ گفت : راگ یمن بعد از آن استاد به تعلیم حسین بخش که در آن زمان

موسیقی کلاسیک که به شکل غزل، ترانه و راگ هندی یا راگنی خوانده می شود . مشهورترین آواز خوانان موسیقی کلاسیک افغانستان استاد محمد

حسین سرانگ، استاد قاسم، استاد رحیم بخش، استاد اولمیر، استاد مهوش و دیگران که در بین افغان ها محبوب هستند . اکنون پسر مرحوم استاد رحیم بخش از کشور فلند به کشور عودت و جهت کنسرت به رادیو تلویزیون ملی افغانستان دعوت شدند ، اداره مجله آواز گفت و گوی را با استاد حسین بخش به انجام رسانیده است ، تا باکارکردهای هنری شان بیشتر اشنا شوید:

حسین بخش پسر استاد رحیم بخش در سال ۱۳۳۸ هجری

نمایند. که در آن وقت راگ براری تودی را که برای اولین بار در افغانستان خوانده شده بود را ثبت نمودند. در سال ۱۳۵۴ بار اول به کنسرت شام هنر که در مدت پانزده شب دوام کرد دعوت شدند روی سٹیژ کابل ننداری ظاهر شدند. در این کنسرت تمام هنرمندان جوان آماٹور و مسلکی، اشتراک داشتند. ولی این دو برادر در

جمع هنرمندان دو بار و سه بار از طرف تماشاچیان به روی سٹیژ خواسته شدند. در همین سال از اثر خواهش مردم دوبار جهت کنسرت کلاسیک در آزمون گاه ذهن که در تالار کابل ننداری دایر میشد دعوت شدند. در سال ۱۳۵۵ گویته انستیتوت آلمان مقیم کابل از این دو برادر هنرمند دعوت کرد که از کشور هندوستان هنرمند کلاسیک خوان، دعوت شده بود که این بار از طرف این مرکز تقدیر نامه به این دو برادر داده شد. در سال ۱۳۵۶ مرکز پیداگوژیک افغان فرانسه از این دو برادر دعوت کرد که باز هم از کشور هندوستان برادرن داگر، رحیم

الدین و نصیرالدین داگر دعوت شده که در کنسرت مشترک با ایشان اجرا نمودند که مورد استقبال خارجیان قرار گرفتند. در همین سال کشور هندوستان در شنکرلال فستیوال از این دو برادر رسماً دعوت کرد که کست ثبت شده کنسرت را با خود آورده و از طریق پروگرام کلاسیک رادیو به سمع شنوندگان رسید. و هم پارچه های کلاسیک و مصاحبه زنده با ال انڈیا رادیو

نموده بودند. در سالهای ۱۳۶۱ و ۱۳۶۷ جهت اجرای کنسرت بنابر خواسته کشور شوروی با ۳۲ تن از هنرمندان و استادان موسیقی افغانستان به شهر های مختلف سفر کرده بودند. در سال ۱۳۶۳ آهنگ تومری پاری که ثبت تلویزیون هم شده بود برنده جایزه مطبوعاتی کشور شده که این جایزه تقدیر نامه و پول نقد همراه داشت.

در سال ۱۳۶۶ کانکوراز طرف ریاست کمیته کلتور که در راس آن محترم یوسف کهزاد قرار داشت راه اندازی شده بود که پارچه کلاسیک راگ مده و نئی این دو برادر کاندید شده بود که باز هم برنده جایزه اول گردید. در همین سال سفارت هندوستان از این دو برادر به حیث بهترین کلاسیک خوان افغانستان دعوت کرد و بی اندازه از این هنر مندان قدر دانی شد. در سال

۱۳۶۷ کانکور را آهنگهای هنرمندان از طرف وزارت اطلاعات و کلتور راه اندازی شده بود که در این کانکور آهنگ کلاسیک این دو برادر به نام راگ پوریا دهناسری کاندید شده بود که باز هم آهنگ شان برنده جایزه مطبوعاتی گردید.

بعداً به ابتکار اتحادیه هنرمندان کانکور آهنگهای بهاریه اعلان شد که آهنگ بهاریه در راگ بسمت

بهار برنده جایزه اول شد. کمپوز آهنگ متذکره را استاد حسین بخش خود نموده بودند. بار آخر این دو برادر کلاسیک خوان یکه تاز میدان موسیقی را اتحادیه هنرمندان دعوت کرد که بعد از ختم کنسرت صحبت های استادان فن و دست اندرکاران موسیقی افغانستان بیان و در باره این دو برادر اظهار نظر نموده و آنها را بهترین کلاسیک خوانان در کشور دانستند. در سال ۱۳۶۸ بنابر حادثه ای که بالای استاد حسین بخش رخ داد وی مجبور به ترک وطن شد، این دو برادر که سالها با هم بودند از هم جدا شدند و استاد حسین بخش عازم کشور هندوستان گردید. چون مقامات هنری هندوستان و استادان هند کار این دو برادر را قدر میکردند از همین سبب زمانی که استاد حسین بخش به کشور هندوستان رفت کنسرتهای پی در پی و ثبت هانی در رادیو تلویزیون هند صورت گرفت. در سال ۱۹۹۱ اکادمی موسیقی کالاکا پرشد برای حسین بخش لقب افتخاری استادی را داد.

دهیواد خوږ ژبې شاعر

ده، په دی خبرو کی بیا داسی خبری راغلی دی، چی هغه تر عادی خبرو پر انسانانو باندي ډېری بنی لگېدلي دي، یا یی ډېر خوشحاله کړي دي، سرور یی ورکړی دی، یا یی درد ورلېږدولی دی په یو انداز باندي، یا یی په مستي او وجد کی راوستي دي، یا یی ژړا وروستی ده، نو دا هنر راغلی دی، نو دغسی په هنر کی یا په شاعري کی یو صنف مور او تاسو غزل هم ورته وایو. زما په نظر، باندي په عربي ژبه کی قصیده وه، په قصیده کی به شاعر یوه موضوع رااخیستی وه، نو په سر کی به یی خواره خواره کلمات، خوږی خوږی خبری رااخیستی وی او ښه خیالوړي جملی به یی راوړي وی، رومانیکي او عاشقانه رنگ به یی درلود، یعنی ډېر ظریفانه په ډېر ښکلي انداز به یی هغه رااخیستی وه، هغه اولي برخي ته به یی غزل ویل کېدل.

ځینی شعریوهان بیا وایي چی غزل د ښخو سره خبرو کولو ته وایي. په یو بل کتاب کی می بیا لوستی وو، چی غزل د غزال څخه اخیستل شوی ده، غزال په عربي ژبه کی هوسی ته وایي، خو دا د هغه وخت تصورات وه، خو اوس په غزل کې هر ډول مطلب راځي.

- کاروان صاحب د غزل او نظم تر منځ توپیر په څه کی دی؟

کاروان: د غزل او نظم په مجموع کی د شاعري دومره فرق نه کېږي، د غزل قالب چی دی، په پښتو

زه دلته دا پرخایه گنم چی د کاروان د شاعری په ښایسته او رنگینه نړی کی د کاروان د هغه مرکي متن د پوښتونو او خوابونو سره راواخلم چی په تېر وخت کی یی کړی خو نویوالی په کی تل ساتل شوی دی، چی په لوستلو کی هر چاته داجویټر چی کاروان د شعر په نړی کی د غزل د پیدایښت او پرمختیا د شعری توگو او د شعر او موسیقی په اړه څنگه سپاریښتی لري او په خپل ادبي ژوند کی د غزل له کاروان سره یی څومره ملگر تیا کړیده. داهم تاسی اودهیواد، د خوږ ژبې شاعر پیر محمد کاروان مرکه او دهغه د شعر دغزل په اړه بحث کړی، هیله ده ستاسی ادبي تنده به درماته کړي:

- کاروان صاحب غزل څنگه منځ ته راغی؟

کاروان: انسان چی کله پیدا شوی دی، د انسان د پیدایښت سره الله تعالی پری ژبې لورولی دي، لکه څنگه چی دوی په ژبو باندي خبري کوي، په لفظونو باندي، همداسی د خبرو تر څنگ خبری په داسی ډول باندي شی چی هنر هم پکښی راسی همدا په خبرو کی یا په لفظونو کی د هنر راتلل یا په دغسی انداز کی دغه ژبه استعمالول هغه د عادی انداز نه یو بېل گړېدونکی انداز وي، یو سنډریز انداز وي خیال انگیز انداز وي، نو دغه شاعري پکی راشي، نو انسان ته چی کله الله تعالی ژبه ورکړی ده، په هغه باندي یی خبری کړي

بشري ټولني گورو يو څوک دی، په ورزش کي اوج ته رسېدلی دی، زموږ خوښېږي، خو خپله يې نه سو کولای. يو چاته به الله داسي اواز ورکړی وي، هغه اواز په اصطلاح په زرونو منگولي ښخوي، خو د بل سري بيا هغسي اواز نه وي. همداسي څوک به په فزيک کي نيوغ ته رسېدلی وي، خو دا ټول د الله (ج) ورکړه ده، خو د دې ورکړي تر څنگ په اصطلاح انسان د الله خليفه دی د مخکي پر سر باندي، که دده مافي الضمير وپلټي د مخکي پر سر باندي، هغه قالبونه پيدا کولای سي يا هغه خپل استعداد پيدا کولای شي چې زه د څه لپاره ډېر جوړ يم، په هغه کومه برخه کي چې دوی فطري استعداد لري، نو دی د دې لپاره يو قوي رياضت ته هم اړ دی، چې رياضت هم وکړي، همدا رياضت دی، چې د ده لپاره د الهام دروازي خلاصوي د ده لپاره به ډېر نوي مضامين په لاس ورځي، کله کله دغه حالات هم پر سري باندي تاثير شيندي، اوس په افغانستان کي دا درې لسيزي جنگ جگړي دي، نو زموږ شاعري د جنگ جگړو د دې څرگندويه ده، که چېرې ارام وختونه وي، کېدای سي زموږ شاعري د صلحي او امن خبري زموږ په شاعري کي وي، نو انسان د چاپېريال د اغېزي نه هم ځان نه شي خلاصولای.

- د شعر اصلي او رغونکي توکي کوم دي؟

کاروان: کله چې موږ د يو کار لپاره خو، ساده حرکت کوو او کله چې د اتن لپاره خو، هغه بيا يو گډېدونکی حرکت دی. په شعر کي هم جذبه شامله ده، عواطف احساسات پکي شامل دي، د ژبي داسي استعمال قوي استعمال پکي شامل دی چې هغه د عادي ژبي سره فرق لري، موږ په شاعري کي يو غيرمستقيم انداز خپلوو، هغه ژبه چې موږ يې د ساده خبرو لپاره کاروو، په شاعري کي ما ته گوډه کېږي، په اصطلاح باندي پر بل ډول کېږي، نو د شعر اصلي او رغونکي توکي عبارت دي له تخيل، خيال، نوښت، عاطفه، انځور او داسي نور...

- په شعر کي پيغام ډېر مهم دی او که ښکلا؟

کاروان: دا دواړه سره لازم او ملزوم دي، خو خپله شاعري چې ده موږ په ساده خبرو کي هم د فکر خبره وکړو خو هغه شاعري نه وي، خو کله چې خيال ورسره يو ځای شي نو بيا شاعري ورسره رامنځ ته کېږي، تخيل د شاعري

پاتې برخه (۳۲) مع

کي په اصطلاح مقطع لري هغه اول دوه بيتونه چې وي هغه نور په دغه پسي يو يو بيت راځي د بيت وروستی مصری چې ده هم هغه قافیه چې د غزل په مطلع کي راغلي ده يا رديف پکي راغلي دی دلته رديف په کي تکرارېږي کېدای شي په نظم کي تکرار نه شي، په نظم کي يوه موضوع په پراخ ډول راتلای شي، خو په غزل کي نه، ځکه غزل تر پنځه بيته يا تر څوارلسو بيتو بالا نه شي راتلای، نور خو هغه شاعري ده، هغه خيال دی، هغه جذبه ده، هم په غزل کي تکرارېږي هم په نظم کي تکرارېږي.

- کاروان صاحب موږ په غزل کي خلک ډېر راجلبولای شو، که په نظم کي؟

کاروان: دا خو په هر شاعر پورې اړه لري، يوه شاعر ته الله تعالی دا قوت ورکړی وي، يوه ښکلا يوه جذبه يوه غوښتنه يوه رنگينه يوه موضوع چې په هر قالب کي ښه ورسېده شاعرانه ورسېده، هغه پر خلکو باندي ښه اثر لري. غزل او نظم دا خو جامي دي، کېدای شي د يو چا سره ډېر ښه خوند وکړي، د چا سره سپيني جامي ښه خوند وکړي، د چا سره زرغوني يعني رنگونه دي، دا هم يو رنگ دی د يو انسان سره يو ډول جامي ښه ښکاري، د بل سره بيا بل ډول. يو شاعر کېدای شي په نظم کي کامياب وي، يو شاعر کېدای شي په غزل کي کامياب وي.

- تاسو خپله (کاروان صاحب) نظم ډېر ليکي او که غزل؟

کاروان: ما خو خپله شمارلي نه دي، چې زه نظم ډېر ليکم او که غزل. کله چې د يوشاعرسره يوخيال پيدا کېږي، يا مثلاً دی ديوڅه په هکله فکر کوي، يا په دغه بېروني چاپېريال کي کومې پېښي وي، يا دژوند کومې برخي وي، پر يو شاعر باندي اثر شيندي اودا خپله يوځای نيسي د دوی په زړه او په روح کي، نو دا کله کېدای شي د غزل په قالب کي راسي کله د نظم په قالب کي راسي، خو ما داسي کوښښ نه دی کړی، چې زه دي په لوی لاس باندي يا د غزل په قالب کي وليکمه، يا دي يې د نظم په قالب کي وليکمه، زما سره چې کوم خيال وي هغه پيدا کېږي شعر ليکلو ته مي هڅوي، هغه نغمه چې زما په زړه کي گرځي، د خپل ځان سره يو چوکاټ هم ماته راکوي يا د غزل قالب وي يا د نظم قالب وي.

- يو نوی شاعر چې نوي يې شاعري شروع کړي وي، څه په کار دي، چې ښه شعر وليکي؟

کاروان: شعر ليکل هم د الله (ج) ورکړه ده، يو انسان به فطرتاً د يو کار لپاره ډېر جوړ وي او بل به د بل کار لپاره جوړ وي، ځکه چې موږ او تاسي دغه

عبدالخالق تنها

محلّی نوازان مشهور کشور

استاد رودکی شعر (بوی جوی مولیان) راکه بسیار مشهور است

به سبک موسیقی با نواختن عود در محضر امیر سامانی اجرا کرد و بدون معطل امیر سامانی با تعجیل پا در رکاب نهاد جانب بخارا روان شد.

از میان ساز های محلّی رایج در مناطق مختلف میتوان از ریاب، دو تار، سه تار، غیچک

خوبی ها و ممیزات نیک خود را تبارز داده است.

آلات موسیقی قدیمی در افغانستان به وفرت بوده و اکثر این آلات در افغانستان ساخته شده اند و از ابتکارات مردم افغانستان در عرصه هنر و نوازنده گی حکایت مینمایند در مشرق زمین کهن دف یا دایره وسیله بوده است که زنگ هایی بر آن می بستند و در جنگ ها به کار می بردند و اکنون هم دایره وجود دارد که بر آن زنگوله ها راتعبیه میکنند و متداول است در مشرق زمین قدیم در دربار سامانی رودکی عودچنگ می نواخته و از صدای دلکش او در مجلس امیر سامانی زیاد توصیف میشود او در پهلوی اینکه شاعر خوش قریحه بوده به نواختن عود و چنگ نیز مهارت بسزایی داشته است.

افغانستان دارای افتخارات فراوان ادبی، تاریخی، فرهنگی و هنری است که در طول سالیان ستمادی زبان زد جهانیان و کشور های همجوار بوده و در این حوزه تمدن که عبارت از آسیای مرکزی می باشد فرهنگ و هنر افغانستان پیوسته

چنگ، دهل، زیر بغلی، دایره، سرنا، تنبور، دنبوره، دوتارهراتی دوتارازبکی، دوتار ترکمنی، چهار تار، توله، نی، نغاره، دایره زنگدارو غیره نام بردارین لحاظ رباب دارای برجستگی خاص است و تقریباً در همه نقاط افغانستان رایج می باشد. و این وسیله ساز ملی کشور ما به حساب می آید حال به طور فشرده و کوتاه به معرفی محلی نوازان مشهور می پردازیم:

استاد محمد عمر که از جمله بزرگترین رباب نوازان چه در عرصه محلی و چه در عرصه شهری به سطح کشور به حساب می آید و هم شهرت جهانی

در نواختن رباب استعداد مخصوص داشت. شاگردان زیادی درین رشته تربیت کرده که از جمله آن ها غلام عطایی و رحیم خوشنواز مشهورترین ها هستند هنرمند چیره دست محلی مرحوم محمد ظاهر که در نواختن رباب در حلقه های محلی کشور از شهرت خاصی برخوردار بوده و نغمه های دل انگیز رباب او آواز خوانان محلی را پیوسته همراهی نموده است. مرحوم ظاهر ربابی

هم شاگرد استاد محمد عمر بود و بعد به حیث رباب نواز با رادیو و تلویزیون همکاری خود را آغاز نمود خصوصاً دهه های (۶۰ - ۸۰) مرحوم ظاهر در حلقه محلی خوانان مشهور کشور همیشه شامل می بود و با ایشان همکاری داشت و از جمله در حلقه سلیم سحاب، عالم شوقی، حاجی سیفو (سیف الدین)، استاد بیلتون، مزاری نجرابی، امانی، حمیدالله چاریکاری، و دیگران دایم حضور بهم می رسانیدند و رباب می نواخت. رحیم خوشنواز که از هرات باستان است نیز در نواختن رباب دست بلند دارد و حلقه های محلی هنری هرات باستان را نغمه های رباب او رنگ رونق خاص بخشیده است و همچنان استاد روحنواز هم یکی از استادان عرصه رباب می باشد و در نواختن رباب به سبک های محلی و شهری از استعداد خوب برخوردار بوده و هنرمندان مشهور کشور را در آهنگ های شان همراهی کرده است.

استاد غلام حسین نیز در نواختن رباب بسیار مشهور است و در این اواخر به شهرت رسیده و سفرهای هم به داخل و خارج داشته است و برادرانش نیز در بخش نواختن رباب ماهر هستند استاد غلام جیلانی، استاد غلام یحیی خواهرزاده محمد عمر و دیگران در رشته رباب از مشهورترین نوازنده گان محلی به شمار می آید.

در رشته تنبور میتوان از استاد مجید یاد آوری کرد که الیان متمادی، او با رادیو تلویزیون و در حلقه های مختلف موسیقی هنرمندان کشور را همکاری نموده و صدای شان را با آهنگ دلکش تنبور خود رساتر کرده است. همینطور میتوان از استاد عالم شوقی نیز یاد آوری کرد که در رشته تنبوریکی از مشهورترین نوازنده گان محلی کشور محسوب می شود و سال های سال نغمه های تنبوراش به گوش ها طنین انداخته است همچنان استاد

بیلتون یک نوازنده بامهارت در رشته تنبور می باشد. سیف الدین، زمان شوقی، کریم شوقی، مزاری نجرابی، اسماعیل چاریکاری، حمیدالله چاریکاری، گدا محمد هراتی و دیگران نیز در ضمن اینکه هنرمندان

برجسته محلی خوان هستند تنبور نوازان ماهری نیز به حساب می آیند که جهت اختصار کلام صرف به گرفتن نام های شان اکتفا کردیم.

بقیه در صفحه (۳۸)

زبارونکي: ناصر شاه سرحدی

د راپور ترانو او خبريالانو دوظيفو ترمنځ توپير

په مستقیمه توگه د مسلکي پوهنځيو او پوهنتونونو څخه په دې ډگر کې قدم ږدي او ځيني نور يې د راپو او مطبوعاتو نه راغلي وي.

دې حرفي ته د اطلاعاتو او اړيکو د متخصصينو ورتگ په ځانگړي توگه د ښوونکو او هنرمندانو ورتگ له امکانه ليري نه ښکاري، د مسلک پر بنسټ خبريالان په دوو ډلو ویشل کيږي چې ځيني د ټولو پېښو او واقعاتو نه په عمومي ډول رپوټ برابر وي.

او ځيني نور يې په ځانگړو ځايونو او راپا په ځانگړو هيوادونو کې د خبرونو په برابرې لويوخت وي.

په انگليسي ژبه کې لومړی ډلې ته راپور تران "Reporters" او دوهمې ډلې ته "کراسپنډينټ" "Correspondents" وايي د

خبريال او راپور ورکوونکی چې د ليدنی او اوريدنی، په رسنيو Media او يا نورو آزادسوکي کار کوي دخپلو وظيفو او موقعيت له مخي يې دندې سره توپير لري، په دې توگه ډير امکان لري چې دنړۍ بيلا بيلو هيوادونو ته وليږدول شي.

د ژورناليزم د مسلک له مخي د دې ډول اشخاصو سوابق هم يو له بل سره توپير لري، په دې مانا چې يو شمير يې

دلیدونکی سره داریکی په تامینولو کی وی . دایکس عامل "هماغه ځانگړتیا ده چی په سینما او تیاتر کی درول لویونی د کیفیت په نوم یادېږي .

تلویزیونی راپورتر او رول لویونه گډخصوصیت لري . ډیر هغه راپورتران چی په خپل مسلک کی تسلط پیدا کوي په لومړی سرکی لوبغاړی وی یو گډ عامل چی دادوه حرفی سره یوځای کوي داریکو او ارتباط د تامینولو سره مینه او علاقه ده .

راپورتر په خپل عادی ژوند کی په خپل فکر کی ډوب شخص وی باید دیو لوبغاړی په حیث وکولي شي رول او نقش ولوبوي البته په دي مانانده چی دیو هنرمند په شان رول ولوبوی .

کله چی دیو تلویزیونی راپورتر کار ډیر رول لویونی او لوبغاړی ته نژدی کیږي داهغه وخت دي چی هڅه کوی دناراحتی پرا حساس ، عصبانیت ، هیجان او یا په خپلی خوشحالی باندي غلبه پیدا کوي .

د هغه چاسره چې سیاسی عقاید یی ستاسی د عقیدلی سره سمون نه خوری ساده کار نه دي کله چی دمصاحبه کوونکی سره خپل نظر څرگند وي دهغه سره مخالفت کیندای شي په ډیری ساده گي سره خپله حوصله له لاسه ورکړی په یادنی ولري چی یو خبریال ته نه بنایي چی مصاحبه کوونکی سره دتند او سخت چلند نه کار واخلي دیو دیکتاتور مصاحبه چی دزنلاند ، زورونی او زرهاوانساتانود مرگ ژوبلی مسوول وی د تلویزیونی راپورتر لپاره دتنگونی او ستونزونه ډک کار دي همدا دلیل دي چی ډیر لږ راپورترانو ته داډول کار سپارل کیږي .

B.B.C دنړیوالی رادیو سیاست دادی چی خپل خبریالان او راپورتران دهغو کسانو څخه ټاکی چی دانگلستان درسنیو " لیسنی او اوریلنی " دزده کړي معتبری " شورا " Broadcast council دوره نی تیره کړي وی او یا دهغو اشخاصوله منځه ټاکل کیږی چی لږترلږه درادیو او مطبوعاتو دوره یی تیره کړي وی .

هغه کسان ددی هیواد ملی شبکی ته National Network ته شاملیږي چی ددی هیواد په محلی مرکزونو کی یی خپله کاری تجربه ترسره کړی وی او یا دنړیوالو خبرونو د پوښن لپاره بهرنیو هیوادونو ته لیږدول کیږي B.B.C دنړی دنورو هیوادونو دآژانسونو په شان راپورتران هغه کسان ټاکی چی دنړی دپېښو سره پوره آشنایی او دلیکوالی ژوره مطالعه او درک ولري ریچارد سامبروک Recharad Sambrok د B.B.C د خبری سرویس رئیس په وینا ددی ټولو امکاناتو

سره ، سره ، یوبل خصوصیت د "ایکس عامل x-Factor" د فوق العاده اهمیت نه برخمن دي چی یوی شخصیتی ځانگړني ته اشاره کوي چی د تلویزیونی رپوت لپاره حیاتی ارزښت لري څنگه چی یو رادیوی راپورتر دې له ښه قوت او پیاوړتیا نه برخمن وی تلویزیونی راپورتر هم باید ځانگړی برجستگی او پیاوړتیا ولری چی خپل پیام او مفهوم په ښه توگه ولیږدوي دلته د ظاهری جذابیت نه منظور نه دي بلکه

به سوی دیجیتال شدن move to digital

دپلوم انجنیر سید بشیر

سازمان صحت جهانی (WHO) پروژه های بین المللی در زمینه ی الکترومقناطیس به منظور تحقیق روی خطرات بالقوه ی صحتی مرتبط با تکنولوژی های بایانین ترین فریکونسی

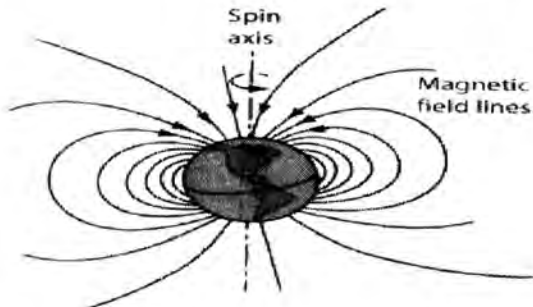
ELF (Extremely Low Frequency) را پایه ریزی نمود. میدان های الکتریکی و مقناطیس هر جایی که جریان متداول الکتریسیته برقرار باشد مانند خطوط برق، کیبلها، سیم کشی های مسکونی و در وسایل برقی موجود می باشد. میدان های مقناطیسی پائین ترین فریکونسی (ELF) خارجی شامل میدان الکتریکی و جریان آن در بدن که با نیروی میدانی بالا است، که باعث تحریک ماهیچه ها و اعصاب و تغییر قابلیت تحریک سلول های سیستم عصبی مرکزی خواهد شد. به ELF اثرات بالقوه بلند مدت تعداد زیادی از تحقیقات علمی

اثرات تابش الکترومقناطیسی بالای سلامتی انسان :

امواج الکترومقناطیسی Electromagnetic Waves در قالب (Format) انالوگ و یا دیجیتال بخش با توان بالا ، بالاترین فریکونسی EHF (Extremely

(High Frequency) به قسم نشرات زمینی و ماهواره ی استراتیژی و گسترش روز افزون وسایل و لوازم خانگی مولد میدان الکترومقناطیسی (یخچال، کمپیوتر، تلویزیون دیگر وسایل برقی) باعث توجه فراوان مراکز تحقیقاتی نظیر سازمان صحت جهانی (WHO) به بررسی اثرات زیان بار آن بر سلامتی انسان شده است. در سال ۱۹۹۶

می‌تواند با بروز برخی از سرطان‌ها ارتباط داشته باشد. در سال‌های پیری و سالخوردگی بیشتر در معرض ابتلا به تومورهای مغزی قرار می‌گیرند. «بیشتر اثرات تلفون موبایل اثرات جانبی مثل سردردی، خستگی، گوش درد و غیره است که تمامی این اثرات روی افراد مختلف متفاوت است. اما در کل اینکه این اثرات موجب بیماری‌های صعب‌العلاج می‌شود یا خیر، هنوز در هیچ تحقیقاتی به اثبات نرسیده است.»

Base Transceiver Station (BTS) آنتن‌های

تلفون موبایل

علاوه بر مضرات احتمالی که استفاده از تلفون موبایل می‌تواند برای انسان در پی داشته باشد، موضوع دیگری که در این زمینه مطرح است، مربوط به مضرات آنتن‌های BTS در سطح شهر است و اینکه آیا تشعشعات و ساطع شده از آنتن‌های تلفون موبایل به آنتن‌هایی گفته می‌شود BTS تلفون موبایل واقعا می‌تواند برای افراد جامعه خطرناک باشد که در اکثر نقاط شهری شاهد نصب آنها بر ساختمان‌ها، تونل‌ها و غیره هستیم و به بیان

خطرات بلند مدت مواجهه با میدان‌های مقناطیسی بخصوص به تمرکز بر سرطان خون در کودکان را آزمایش کردند.

الف - عوامل طبیعی الکترومقناطیس :

- ۱ - تغییرات میدان الکترومقناطیس بر اثر طوفانهای الکترومقناطیسی خورشید .
- ۲ - اثر مقناطیس مهتاب (در شب‌های ۱۳ و ۱۴ و ۱۵) تعداد تصادفات و بیماری‌ها زیاد می‌شود.
- ۳ - طوفان‌ها و گردبادها
- ۴ - خاک (واکنش‌ها و تغییرات داخل زمین - آزمایش‌های هسته‌ای - امواج‌های ماهواره هاورادیولوژی

ب - عوامل غیر طبیعی الکترومقناطیس :

- ۱ - تغذیه‌های ناقص و مضر
- ۲ - ساعات خواب اشتباه (کمتر از ۸ ساعت استراحت یا ساعات نادرست)
- ۳ - استفاده از مواد مخدر و سگریست
- ۴ - فقدان تحرک بدن (زندگی ماشینی و بدون ورزش)

۵ - استرس و نگرانی

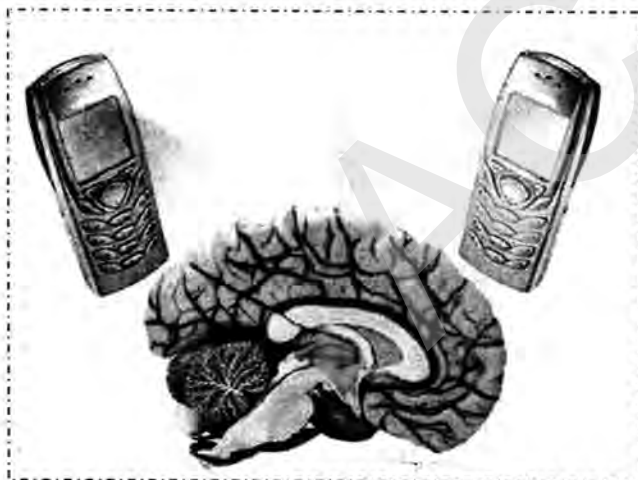
۶ - استفاده بی‌رویه و زیاد از داروهای کیمیاوی

تحقیقاتی جالب درباره مضرات تلفون موبایل

Mobile

Phone :

ارتباطات تلفون‌های موبایل به صورت امواج الکترومقناطیسی دیجیتالی می‌باشد. در یک پژوهش گسترده بین‌المللی که درین اواخر صورت گرفته است معلوم شد که استفاده طولانی مدت از تلفون موبایل

ساده‌تر باید گفت وظیفه

آنتن‌های BTS آنتن‌دهی تلفون‌های موبایل هر منطقه را بر عهده دارند. این آنتن‌ها به دلیل مبادله امواج رادیویی و الکترومقناطیسی باعث تولید آلودگی‌ها و مضراتی برای انسان‌ها می‌شوند.

به اعتقاد بسیاری از پژوهشگران، تشعشعات حاصل از آنتن‌های BTS و در واقع قرار گرفتن بیش از حد در مقابل این امواج باعث ناباروری و سرطان در افراد می‌شود.

کمال الدین مستان په خپل وده ووشعرونو کې

په آزاد شعر ډیر تمایل لري او یا په بل ډول دبیلگې په توګه ماته یې شین توری ددی لپاره چې زما د مینې د نوم د پیل توری دی، ډیر ارزښت لري او تر هر څه راته ښکلې بریښي مګر نورو خلکو ته د شین توری کاملاً بی تفاوته واوسی او لکه زموږ د نورو تورو په شان چلند ورسره وکړي .

ځکه هغوي ته شین یوازی توری دی ، نه د کومي ښکلا سمبول او چې څه شی ښکلا ونه لري ارزښت هم نه لري .

او ماته خو هسي هم د شین په توري کې د یو چا نوم ، د یو چا تصویر، دهغه حرکات او خلاصه دیوه معبود څیره را څرګندېږي .

هم راته ښکلې دی او هم ارزښت ورکوم

نو ځکه زه نه وایم چې هغه څه چې زه په دی لیکنه کې وایم هغه به د ټولو په نزد د منلو وړ وي او یا حتمي نه ده هغه څه چې د کمال الدین مستان په شعرونو کې وینم ټول دی هغه داسې وینی او یا شاید هغه څه چې زه زموږ د وین او اګاه شاعر مستان په شعرونو کې وینم نور یې نه وینی، او یا یې د لیدلو وس نه لري

به د ښکلا پیژندنې په اړوند ترنورو کاملاً بل ډول برداشتونه او دلیلونه لرل او یا همدا اوس زموږ په فرهنگي ټولنه کې زه یو لوی روښان فکره او نامتو پوه پیژنم چې زموږ د ډیرو ښو سندرغاړو او کمپوزیټرانو د پارچو په نسبت یې دښکلیچه فلکلور یکی سندرې ډیرې خوښیږي دلته مور هغه نه شو ملامتولی خو یوه خبره کولای شو چې هغه خپل د ښکلا پیژندنې ذوق ټیټ روزلی دی یا همدا اوس اوس زموږ په معاصر ادبي بهیر کې هم همداسې درواخله یو ډله د شعر ساده توب او روانی ته د بل هر څه په نسبت ډیر ارزښت ورکوي او بله ډله ددی برعکس په شعر کې د ابهام او پیچلتیا پلویان دي او داڅرګنده خبره ده چې هغوي ځانته د ښکلا پیژندنې او ارزونې معیارونه دلیلونه لري او چې باید وپی لري .

او یا دا چې زموږ د شعري حلقو په منځ کې یوه ډله شته چې آزاد شعر د هغه د تصویرونو ، ایماژونو ، سمبولونو او نورو هغوپه خاطر ښه بولي او غزل یا کلاسیک شعر ته د کر غیر نټیا نوم ورکوي ، او بله ډله هم غزل ته

ډیر خلی داسې پېښیږي چې سړی ډیر څه لولي ، خو له لوستلو څخه یې وروسته یو ډول د پشیمانی احساس کوي ، هغه هم د وخت د بی خایه تلو په خاطر او ډیر خلی داسې هم کیږي ، چې یو څوک ډیر څه لیکي خو هغه څه یې چې لیکوال پرې د څه لیکلو لپاره ځان مجبوروي ، اصلاً د نورو په نزد ارزښت نه لري، چې دلته بیا د ښکلا پیژندنې او ارزش مسالې ځان رابرسیره کوي، په دی ډول چې هغه څه چې ما ته ښکلي دي ښایي نورو ته هم په هماغه اندازه ښکلې نه وي او یاله هغه څه نه چې زه کرکه کوم ، نور به مینه هم ورسره کوي او یا د هغه څه په هکله چې زه کاملاً بی تفاوته پاتې کیږم شاید نور د هغه د لید و او احساسولو ، په مقابل کې جدي عکس العمل وښيي .

دا په دی مانا چې د ښکلا پیژندنې او ارزش معیارونه له ټولو سره یو شانته نه دي ، وایې چې د ژان ژاک روسو اکثره معشوقې په کلونو کلونو دده نه مشرې او آن زړې وی ، نو دلته مور څه نه شو ویلی ، شاید روسو به له خان سره د ارزښت ورکولو او بیل بیل دلیلونه او معیارونه لرل شاید هغه

او یا هم زغم . نو خکه زه نه وایم
چی د ارزونی هغه معیارونه چی
مستان د شعرونو په نسبت له ما
سره موجود دي له ټولو سره به
همداسې وي ، خو زه پدې ډاډه یم
چی د مستان پردغو شعرونو چی
زه غریبم او یایی لولم او بیا څه
پری لیکم هسی نه دي لکه ددی
لیکنی په سر کی چی ما وویل په
دی معنی چی د مستان ددغو
شعرونو په لوستلو سری نه
پنښیمانیری او پری د څه
لیکلو باندی خو هیڅ.

آن تردی چی دا شعرونه سری
هڅوي چی لانور څه هم پری
ولیکي او ویی لیکو، خکه هغه څه
چی ارزښت لري او د غه
ارزښت حد اقل ښه نه وي پیژندل
شوي باید وپیژندل شي او دا
زمونږ دنده ده چی هغه رابرسیره
کړو او د هغو د لیکوالو او یا
هستونکی د تبارز او داسی
لیکونو او شعرونو په پیژندلو کی
خپله ونډه پرځای کړو، خکه چی
له بده مرغه زمونږ په معاصر
ادبی بهیر کی یو شمیر پورته
ناستی ککری ډیر ځله قضاوتونه
په رندو او مډیونو سترگو کوي.

په دی مانا چی ډیر ځله داسی
شعرونو ته لاسونه ټکوي او
سرونه خوڅوي چی د هغو
ویونکی او لیکونکی له دوی
سره سیاسي یا هم شخصی نږدی
اریکی لري یعنی دا قضاوتونه
ډیر وخت د خاصو ملحوظاتو له
مخې وي او مستان له بده مرغه
له داسی غټو بوتانو سره هیڅ ډول
سیاسي او شخصی اړیکي نه
لري. د خپلی صوفي مشربه طبیعی
پر بنسټ عمدا داسی اړیکي نه دی
ساتلی گنی اوس به دده هم په هر
ځای کی نوم اخیستل کیدای او
چک چکی به ورته کیدلی او له
همدی امله تراوسه هم همداسی

هیر پاتی شوی دی اوشعرونه یی
هم همداسی درواخله.

د مستان لومړی شعر چی زما
پاملرنه یی ځانته جلب کړه او څه
لیکلو ته یی پری اړ کرم «د
سترگو غیره» نومیری دا شعر
چی د شکل له پلوه په آزاد یا نوي
قالب کی ویل شوی دی د مستان د
ډیرو ښو شعرونو څخه گنل کیږي
او زموږ د معاصرې شاعرۍ
غوره او وتلی بیلگه ده . په دی
شعر کی شاعر د یو بی ژونده
وحشتاک ماحول سره اوسی،
دهسی یوه کور شاته ولاړ دی،
چی خلک یی تللی کړکی یی ترلی
او وژونه یی هم.

خو دا نه دی معلوم چی ددی کور
اوسیدونکی چیرته او ځله تللی
دي. او شعر باید هم همداسی وي
خکه شاعر کیسه نه وایی، چی د
هغوي د تلو څرگندونی وکړي او
دلپلونه تشریح او توضیح کړي .

خو داکار چی شاعر یی ورته
ولاړ دی او ، د هغه ور او ترلی
کړکی ټکوي خو یو هم ورته د
سترگو غیره نه خلاصوي عادي
کور او عادی ور او کړکی نه دی
،چی شاعر سری بی خوابه
راستیزی دا کور زموږ جنگ
خپلی او جگړه و هلی هیواد دی دا
کور زموږ هر هغه سیمی دي چی
بی اوسیدونکو پاتی شوي دي او
دا ور او داکرکی چی شاعر ورته
ولاړ دی او ټکوي یی زمونږ د
کلي او باندي د هر کور ور او
کړکی دي چی شاعر یی ټکوي
خو څوک ورته نه راوځي او
ریښتیا هم زموږ ټولنه همداسی
شوی ده زموږ هر کلي او هري
باندي ته چی لاړ شو له همداسی
یوه حالت سره مخامخ کیږو.

دلته شاعر هڅه کړی ده چی
زمونږ په هیواد کی د روان
اورنی حالت یو شاعرانه او هنري

انځور و باسی هغه هم د خپل
کوم نږدی تن.

دا چی دا د کور څښتن هر څوک
دی دده معشوقه ده دده خپل عزیز
دی، او یا دده کوم هیوادوال دا په
مونږ پوري اړه نه لري ځکه
شاعر شعرویلی دی او دا شعر یی
که هر چاته ویلی دی زموږ د
ټولنی ښه انځور یی اخیستی دی
ځکه هغه د وره شاته ولاړ دی
او ور ټکوي او کله هم کلکی او
ترلی کړکی . خو په هغه کور کی
هیڅوک هم نشته او یا حد اقل
داسی څوک نشته چی دده د لیکل
شو او ښکو ماتی کړښي ولولی.

دلته د اوسیدونکو ماتی شوي کړښي د
شاعر هیلې دي، دده ارمان دی او
هغه ارمان انسانی او عاطفي دی،
هغه ارمان او هیلې په دی کور
کی د اوسیدونکو نشتوالی دی هغه
هیلې او ارمان پدی کور کی د
خلکو گڼه گونه او د ژوند یو شور
ما شور دی او بالاخره دا ارمان
او هیلې د سولي راتگ دی تر څو
بیا هم ددی کړکیو شاته غرونه
واوریدل هڅي، تر څو ددی وژونو
له شانه څوک بی خوابه ستون
نه شي.

مستان په خپل دغه شعر کی په
کاملې مایوسی او نهیلی کی ژوند
کوي ډیر ځله زمونږ کړه کتونکی
شاعر په دی ملامتوي چی شعر
یی په نهیلی کی ډوب دی ، خو
زه مستان نه ملامتوم ځکه هغه
شاعر دی او شاعر د پینسو په
مقابل کی په طبیعی ډول بی
تفاوته نشي پاتی کیدای ځکه
شاعران د ټولنی تر عادي وگړو
ډیر حساس او عاطفي وي او مستان
هم همداسی دی .

دملی رادیو تلویزیون د آرشیف سره لا زیاته مرسته په کارده

درنومینه والو:

د آواز مجلې مدیریت ته گڼ شمیر لیکونه را رسیدلی دي چې د ټولو لوستونکو څخه په ډیری مننې دادی دیوې خوانې پیغلې سمیرا عظیمې لیک چې دافغانستان د ملی رادیو تلویزیون د بډایه آرشیف په هکله یې خپل نظر څرگند کړی دی تاسوته وړاندې کیری .

دافغانستان ملي رادیو تلویزیون دافغانستان د ټولو خلکو گډ تلویزیون اودملي وحدت سمبول دی . نوموړي تلویزیون وکولای شول چې له خپل جوړښت او فعالیت نه راپه ديخوا، دخلکوډ آرمانونو سره سم د خلکو په ژبه پروگرامونه جوړاو وخت په وخت یې نشر کړي، چې له نوموړو پروگرامونوڅخه دافغانستان ټولوخلکو د خپل ورځنی ژوند په چارو کې پوره گټه اخیستی اوهم دقلم خاوندانود قلم له لاری د ملي رادیوتلویزیون سره مرسته کړیده. دطالبانو په وخت کې ملي رادیوتلویزیون په ټپه ودریده او یوازي د شریعت غږ نوم رادیو نشرات کول .

په افغانستان کې او په خانگري ډول په کابل کې د طالبانو د واکمني له رنګیدولو سره جوخت وه چې ملي رادیو تلویزیون بیرته خپل نشرات پیل کړل او دنارینه ووکارکونکوپه څنګ کې بنځینه کارکونکوهم خپل کار پیل کړ، اودادی اوس په نورمال ډول دخپلوخلکوډهیلو او غوښتنوسره سم د ژوند په ټولوبرخو کې خپل نشرات پرمخ بیا یې. داله هیچا څخه پټه نه ده چې په اوس وخت کې دملی رادیوتلویزیون په پروگرامونو کې د کمیت او کیفیت له لحاظه ډېرښه والی راغلي دی. هیله ده چې د ملي رادیو تلویزیون د ولایتونو په څانگو کې هم د کمیت او کیفیت له لحاظه د پام وړ بدلون را منځته شي . نن سبا د ملي رادیوتلویزیون د پروگرامونو په څنګ کې د(از لا بلای آرشیف اوسندریځلی ،سفری به گنجینه موسیقي افغانستان) پروگرامونه ډېر زړه راښکونکی ښکاري . داځکه چې د خپلو پخوانیو هنرمندانو یاد تازه کوی، د هغوی ښکلې څېرې په کې وینی او دهغوی په ژبه خوړی سندری اوری او دژوند په بیلا بیلو برخو کې ننداری وینی چې هرچاته دخپل بډای فرهنگ په لږښه کې نوی فکرورته پیدا کوی. زه چې په کابل کې د ملکی ثریا دلیسی د دولسم ټولګي زده کونکی یم د(از لا بلای آرشیف) د پروگرامونوډېره ستاینه کوم. او دپخوانی ممثل اطراقی صاحب پارچې ډېری په زړه پوری دی. زه لومړی له هغه چاته چې دهیواد، دپخوانیو هنرمندانو سندری او پارچې یې د کورنیو جگړو په سختو شرایطو کې ساتلی دي ډیره مننه کوم او بیا په خپله دملی رادیو تلویزیون له مشر تابه څخه زیاته مننه کوم چې دخپلو پخوانیو هنرمندانو د یاد د تازه ساتلو لپاره یې ډېرښه پروگرام پیل کړیدی. مور هیله من یو چې داطلاعاتو او فرهنگ وزارت د ملي رادیو تلویزیون له آرشیف سره لږښه مرسته وکړی او دهیواد دننه اوبهر د افغانی هنرمندانوډ کارو فعالیت مختلفې برخې ثبت اودملي رادیو تلویزیون آرشیف ته یې وسپاری همدارنګه دملی سوداګرو څخه هیله لرو چې د ملي رادیو تلویزیون د پروگرامونو د لښه والی اوپه خانگري ډول د ملي رادیو تلویزیون د کار کونکو سره لږښه مرسته وکړی تر څو دملی رادیو تلویزیون د آرشیف کارکونکي هم ددی توان پیدا کړی چې د آرشیف دلا بډاینی لپاره په خپله هم په یولړ لازمو اقداماتو لاس پوری کړي . دملی رادیو تلویزیون د لابریالیټوب په هیله

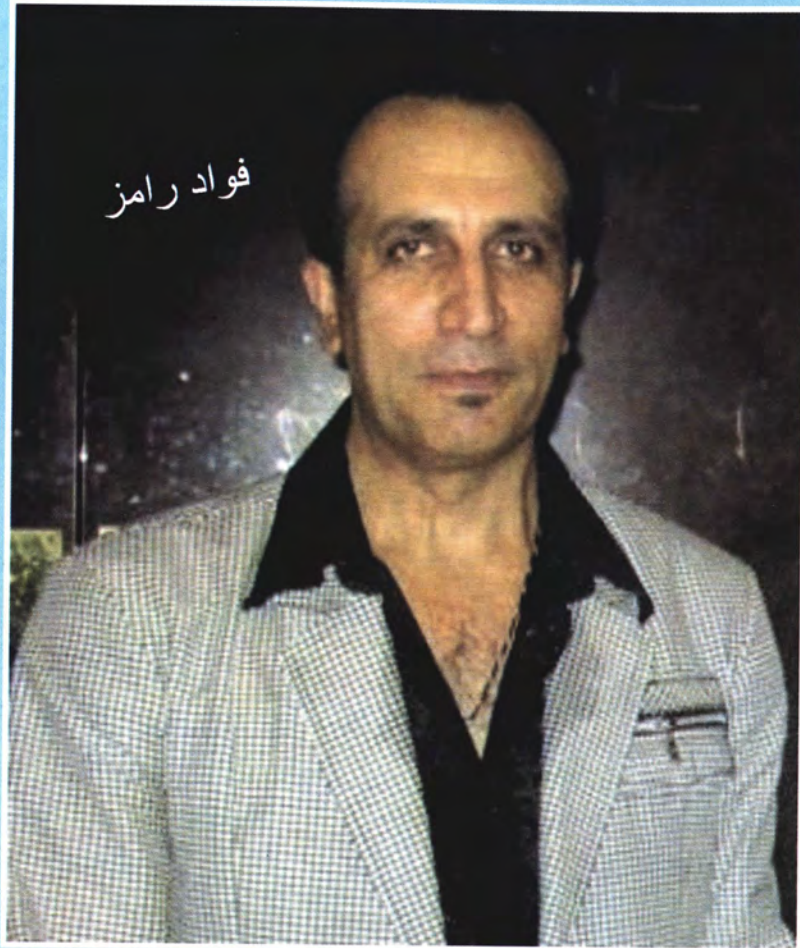

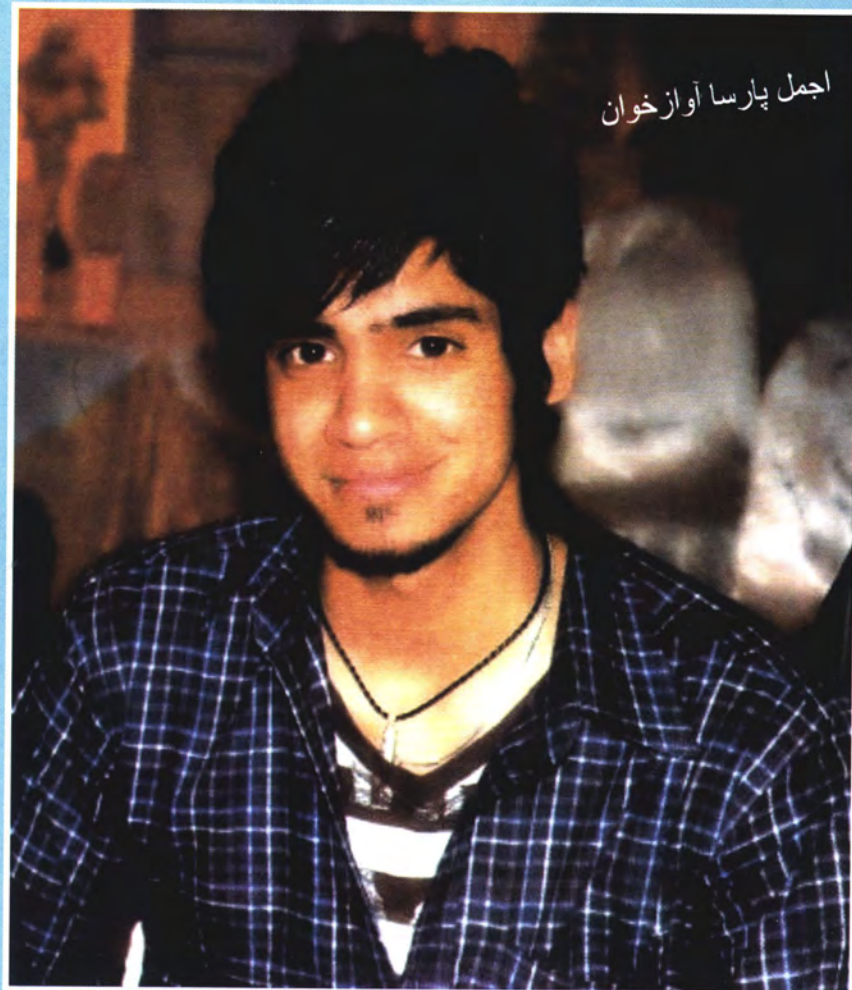

اورى استانكزى
گوينده موفق راڊيو تلويزيون ملي

الجمهور

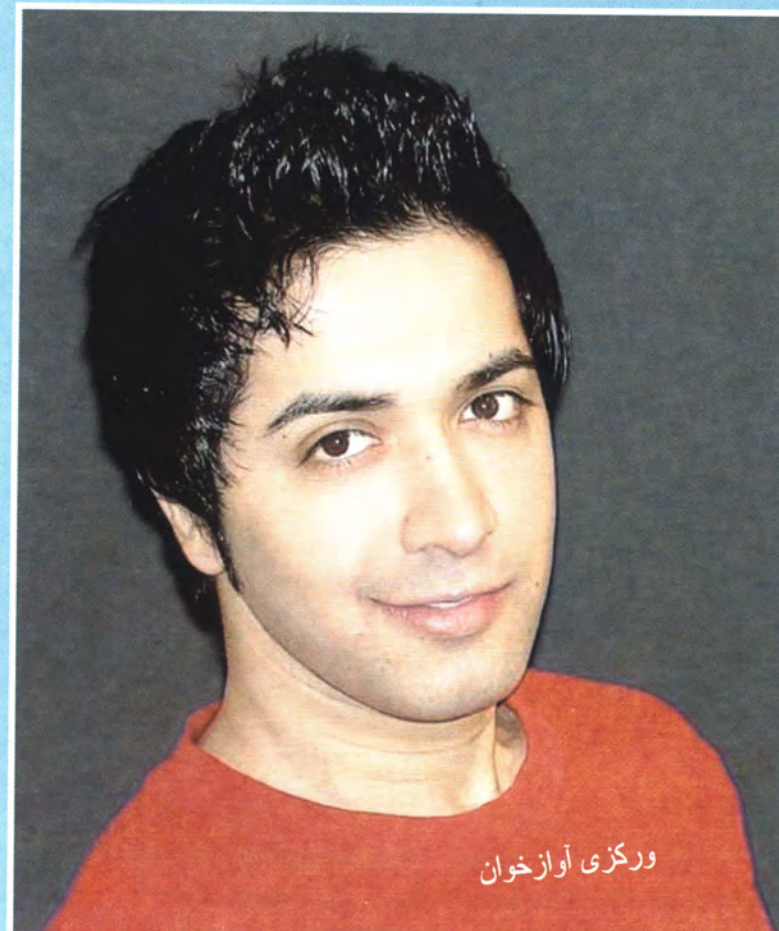

فواد رامز

اجمل پارسا آوازخوان

هنرزی

ورکزی آوازخوان

الجمهور

مسحور جمال

هنرزی

کارمندان رادیو تلویزیون ملی افغانستان

محمد سلیم بیرنگ

ابراهیم معصومی

صفحه شعر

روزگار را دوست داشته باش

در هوایت بی قرارم روز و شب
سرز پایت بر ندارم روز و شب
روز و شب را همچو خود مجنون کنم
روز و شب را کی گذارم روز و شب
جان و دل از عاشقان می خواستند
جان و دل را می سپارم روز و شب
تا نیابم آن چه در مغز منست
یک زمانی سر نخارم روز و شب
تا که عشقت مطربی آغاز کرد
گاه چنگم گاه تارم روز و شب
می زنی تو زخمه و بر می رود
تا به گردون زیر و زارم روز و شب
ساقی کردی بشر را چل صبوح
زان خمیر اندر خمارم روز و شب
ای مهار عاشقان در دست تو
در میان این قطارم روز و شب
می کشم مسائنه بارت بی خبر
همچو اشتر زیر بارم روز و شب
تا بنگشایی بنه قنبدت روزه ام
تا قیامت روزه دارم روز و شب
چون ز خوان فضل روزه بشکنم
عید باشد روزگارم روز و شب
جان روز و جان شب ای جان تو
انتظارم انتظارم روز و شب
تا به سالی نیستم موقوف عید
با مه تو عیدوارم روز و شب
زان شبی که وعده کردی روز بعد
روز و شب را می شمارم روز و شب
بس که کشت مهر جاتم تشنه است
ز ابر دیده اشکیارم روز و شب

مولانا جلال الدین بلخی

وطنی لندی

یا به می دا وطن وطن شی
یا به می سرد غرغری شمال وهینه
په خپل وطن شکر وباسی
پردی وطن د سړي قدر کموینه
داوران وطن به مو آباد شی
خو غلیمان به موتو مخی مدام وینه
د خپل وطن رواج به ساتو
نه بنایي مورته د پردیو رواجونه
د خپل وطن قدر به ساتو
پردی وطن کی د چانه شته عزتونه
وطن له مور پلاره گران دی
دسره ورکړه به بی خدمت مونږه کوونه
ظاهر شرر سایي

قلمرو دیوار

در این زمانه بی هم نفس کجا بروم
مرا شکسته همین سنگ و بس کجا بروم
در این قلمرو دیوار پشت هم دیوار
من و هراس دو چشم عسس کجا بروم
جهان نبود کسی تا دلی به دست آرد
از این مجسمه این هیچ کس کجا بروم
نه آسمان و نه سیاره های بیداری
قفس قفس شده ام زین قفس کجا بروم
بهل سکوت شوم در سپیده های بهار
مرا نمانده به من دسترس کجا بروم
سرود قرمز قلب شقایق است بلند
کزین زمانه بی هم نفس کجا بروم
خالده فروغ

اشک خورشید

بی توام جان و جهان جمله فغان است هنوز
 بر زمین تو سن مهر تو، دوان است هنوز
 بر سکوت دل افسرده و خاکسترم
 آتش سرکش عشق تو زبان است هنوز
 سال ها سال کوچ تو گذشت است، ولی
 بر رخت، آه! نگاهم نگران است هنوز
 هیچم نیست درین بادیه رهوار امید
 قامت همت این ملک کمان است هنوز
 اشک خورشید خدا می چکد از چشم افق
 شهر خونین شفق شعله دمان است هنوز
 چشم هر پنجره باز است، که گر باز آبی
 قصه ات بر برگ هر کوچه، روان است هنوز
 آی همزار سحرا همسفر فصل بهار
 باز برگردد، که این خانه خزان است هنوز
 آسمان، باز گمان زنگاه ات آبی ست
 همچنان دیده ی من زنگ همان است هنوز
 عزیز الله آریافر

ویسا

که تیاری اوس د ماینام دی خوری شوی
 دشفق له سره انگاره به رناشی
 چبری نه دی چی سپیدی نه وی چاودلی
 په تورتم پسی د هرې شپې سبا شی
 عبدالباقي بریال

آشنا ته

هېر کره آشنا داتېر عمرونه هېر کره
 باده در نیسه تېر غمونه هېر کره
 کاروان د عمر آشنا
 کله دریري، کله صبر لري
 پیاله کره پورته چی فرصت کم دی
 بیا به خواني وی خو بهار به نه وی
 یا به بهار وی د زره یار به نه وی
 زه له دی عمیره آشنا
 سخت اندېنمن یمه او وېره لرم
 له دی ظالمه انتظاره کم دی
 مهلت د عمر یوه برېشنا ده برېشنا
 یوه غمجنه شان خندا ده خندا
 په دی خندا کی آشنا
 یو رپ لنت دی گوره لارنه شی
 چی افسوسونه بیا ثمر نه لري
 که زاهدان په سجاده ښه ښکاري
 یوه گری عقل آشنا
 عذاب عذاب دی گوره پام کوه
 راخه راخه چی لېونی شو سره
 خو لېونی او خسومستان کرو پیدا
 سارا تاسه لار شو آشنا
 هېر کرو دا واره بلدیونه هېر کرو
 په بد مستی کسی خورناری ووهو
 زره می سارا پسی تراوی کسوی
 زه سا تیر عمر ته هېر او کوی
 راخسه چی رختسوا آشنا
 وپسیریم لازه دسار اېستنه شی
 جنون په گری سرگردان رایسی

سلطان لاق

صفا کسر

بي يارانو ژوند

ماتسه په پياله کې داورو نو لمبه را کره
بنار له عقله تش سوټول خمونه را په شاکره
وگوره شفق ته چې بي جام له لاسه ولويد
ورځ بي توره شپه سوه ته زما توره شپه رڼا کره
پريږده دالمبي چې زما په سترگو کې سکروتي سي
توراوسپين مي سوځي نوي سترگي را پيدا کره
محمد موسی معروفی

تصوير

درد دی څڅيري له نظره وار خطا دي کر مه
په خوله دي ونه کره خبره وار خطا دي کر مه
په سرولمبو کې دي گلاب گلاب خواني محبوبي
چې دي تصوير کر م که سندره وار خطا دي کر مه
رحمت شاه سايل

يا سه شاخه گل

دلـم به سوې شما شادمانه مينگرد
درخت پير به سوې جوانه مينگرد
به کاخ شه چې کند دردنوش خانه به دوش
چې بي نياز برين آستانه مينگرد
چو سالخورده که بر جنگ کودکان نگرد
زمين به وحشت اهل زماته مينگرد
به بينوايي مرغ قفس دلـم بگداخت
کجا عقاب به اين آب و دانه مينگرد
دلـم به ياد شهيدی که گرد گردان بود
به نقش رستم و زال فساتنه مينگرد
به چشم کودک او بين که در هوای پدر
به چارسوې در و بام خانه مينگرد
چه دردمند و غميتم ايا سه شاخه گل
وليک دل به شما شادمانه مينگرد

واصف باختری

ژورنالیزم تحقیقاتی

مشاهیر به طور وسواس گونه‌ای مشاهیر را تحت پوشش قرار می‌دهد، تا آنجا که این ژورنالیست‌ها برای پوشش خبری حتی رفتار خلاف عرف نیز از خود نشان می‌دهند. عکاس سمج، عکاسانی هستند که با سماجت می‌کوشند عکس‌های مشکل آفرین و جنجالی از مشاهیر تهیه کنند، مشخصه اصلی ژورنالیزم مشاهیر است.

سایبرژورنالیزم:

ژورنالیزم آنلاین، سایبر ژورنالیزم و یا روزنامه‌نگاری الکترونیک انواع جدیدی از روزنامه‌نگاری

هستند که به شبکه اینترنت و شبکه جهانی وب متکی هستند.

وضعیت قانونی:

ژورنالیست‌های سراسر جهان اغلب در کشور خود در مورد دولت‌ها مطلب می‌نویسند و آن دولت‌ها سیاست‌ها و رسوم کاملاً متفاوتی را در خصوص ژورنالیست‌ها دارند که موضوع تحقیق و نوشتار ژورنالیست‌ها و آنچه سازمان‌های انتشاراتی مجاز به چاپ آن هستند توسط آن سیاست‌ها و رسوم کنترل می‌شود. بسیاری از دولت‌های غربی آزادی مطبوعات را تضمین می‌کنند و اقداماتی چندان زیادی برای محدود ساختن حقوق آزادی مطبوعات انجام نمی‌دهند، در حالی که دیگر کشورها به شدت آنچه را که ژورنالیست‌ها می‌توانند در مورد آن تحقیق کنند یا آن را به چاپ برسانند محدود می‌سازند. در بسیاری از کشورها، روزنامه نگاران از امتیازات خاصی

ژورنالیزم مشاهیر یا مردم:

یک حوزه دیگر از ژورنالیزم که چندان هم مطرح نیست و در قرن

بیستم سنگ بنای آن گذاشته شد، ژورنالیزم مشاهیر یا مردم می‌باشد که به زندگی شخصی افراد، عمدتاً اشخاص شهیر و بنام، از جمله ستاره‌های سینما و تئاتر، هنرمندان عرصه موسیقی، مدل‌ها و عکاسان و دیگر افراد مشهور در صنعت نمایش و سرگرمی و همچنین افراد خواهان توجه، از جمله سیاستمداران و افراد مورد توجه مردم، نظیر کسانی که

کاری انجام داده‌اند که ارزش خبری دارد، می‌پردازد.

ژورنالیزم مشاهیر که روزگاری در حوزه روزنامه به نویسنده ستون شایعات و مجلات شایعه پرداز قرار می‌گرفت، اکنون به کانون توجه روزنامه‌های جنجالی ملی. اغلب دیگر رسانه‌های خبری نیز قسمتی از برنامه‌های خود را به مشاهیر و مردم اختصاص می‌دهند.

تفاوت ژورنالیزم مشاهیر با نوشتن مقاله اولاً در این است که ژورنالیزم مشاهیر به افرادی می‌پردازد که از قبل مشهور هستند یا دارای جذابیت خاصی هستند، ثانیاً ژورنالیزم

ژورنالیزم تحقیقاتی که در آن ژورنالیست‌ها رفتار خلاف عرف غیر اخلاقی و غیرقانونی افراد، موسسات تجاری و دولتی را مورد تفحص قرار می‌دهند و آن را فاش می‌سازند، می‌تواند پیچیده، زمان بر و پرهزینه باشد؛ چرا که گروه‌هایی از ژورنالیست‌ها، ماه‌ها تحقیق و تفحص، مصاحبه‌های گوناگون (اغلب مصاحبه‌های تکراری) با افراد بی‌شمار، مسافرت‌های دور و دراز، یعنی جهت تجزیه و تحلیل پایگاه داده‌های اسناد مردمی، یا استفاده از کارکنان حقوقی شرکت به منظور ایمن نگه داشتن اسناد با توجه به قانون آزادی اطلاعات، از جمله مواردی است که در ژورنالیزم تحقیقاتی لازم است.

این نوع گزارش با توجه به ماهیت برخورد ذاتی اش، اغلب جزء اولین نوع ژورنالیزم است که متحمل

کاهش بودجه و یا مداخله کسانی خارج از واحد خبر می‌شود. اگر گزارش تحقیقاتی ضعیف می‌تواند عکس العمل منفی اشخاص مورد تحقیق و عموم مردم را بر ضد ژورنالیست‌ها و سازمان‌های رسانه‌ای در پی داشته باشد و یا آنها را با اتهام ژورنالیزم بی‌بند و بار مواجه سازد. اما اگر گزارش تحقیقاتی قوی باشد می‌تواند توجه مردم و دولت را جلب موضوعات و شرایطی کند که از نظر مردم رسیدگی به آنها لازم و ضروری است. همچنین گزارش قوی می‌تواند برای ژورنالیست‌های دست اندرکار و مسئولان مطبوعات جوایز و شهرت به ارمغان آورد.

برخوردارند که عامه مردم از آن بهره‌مند نیستند، که از آن جمله می‌توان به دسترسی بهتر به وقایع اجتماعی، صحنه‌های جنایت، کنفرانس‌های مطبوعاتی، مصاحبه‌های مفصل با مقامات دولتی، افراد مشهور و سایر چهره‌های سرشناس از نظر مردم اشاره کرد. این امتیازات از قدرت مسلم مطبوعات در جلب نظر عموم به طرفداری یا علیه دولت‌ها، مقامات و سیاست‌های آنها و نیز از این درک که مطبوعات اغلب نماینده مخاطبان‌شان هستند نشأت می‌گیرد. این امتیازات از حقوق قانونی روزنامه‌نگاران فراتر می‌رود اما لزوماً به واسطه این حقوق تضمین نمی‌شوند. گاهی ممکن است مقامات دولتی تلاش کنند برخی از روزنامه‌نگاران را که موقعیت آنها را به مخاطره می‌اندازند از طریق محروم کردن آنان از همین حقوق که به سایر روزنامه‌نگاران تصریح یافته، تنبیه کنند. ملتها یا اختیاراتی که رسماً به روزنامه‌نگاران مجوز فعالیت می‌دهند، ممکن است در کنار آن مجوزها، حقوق و مسئولیت‌های خاصی را نیز به روزنامه‌نگاران اعطا کنند، اما در ایالات متحده، سنت استقلال مطبوعات از اعمال هر گونه بررسی یا مجوزدهی دولتی، در امان بوده‌است. برخی ایالت‌ها قوانین حمایتی صریحی دارند که از روزنامه‌نگاران در برابر هر گونه تحقیق و تفحص دولتی حمایت می‌کند، اما این تعاریف قانونی از «روزنامه‌نگار» به دسترسی شخص به مطبوعات چاپی و شبکه‌های رادیو تلویزیونی محدود هستند. در همین راستا یک قانون حمایتی در سطح ملی مطرح شده‌است.

در برخی کشورها، روزنامه‌نگاران مستقیماً توسط دولت استخدام،

کنترل و یا سانسور می‌شوند. در دیگر کشورها، دولت‌هایی که مدعی تضمین حقوق مطبوعات هستند، در حقیقت روزنامه‌نگاران را از طریق تهدید به دستگیری، نابودی یا توقیف اموال (به ویژه ابزارهای تولید و انتشار خبر)، شکنجه و یا قتل تهدید می‌کنند. روزنامه‌نگاران که می‌خواهند درگیری‌ها، چه جنگ‌های بین کشورها چه شورش‌های درون کشورها را پوشش دهند، اگر هم از حقوق خود مبنی بر حمایت شدن از سوی دولت دست نکشند، اغلب این انتظار را که توسط دولت حمایت شوند کنار می‌گذارند.

حقوق روزنامه‌نگاران در مقایسه با حقوق شهروندان عادی و سازمان‌های خصوصی روزنامه‌نگاران از همان حقوقی که شهروندان عادی و سازمان‌های خصوصی برخوردارند، بهره‌مند هستند. اختیارات روزنامه‌نگاران نسبت به شهروندان خصوصی، توسط حق زندگی خصوصی شهروندان محدود شده‌است. در عین حال کسانی که مایلند در مطبوعاتی نمودی خوشایند داشته باشند (مثل چهره‌های مشهور) به روزنامه‌نگاران اجازه می‌دهند که بیش از سایرین به زندگی خصوصی آنها دسترسی داشته باشند. اگر شخصی زندگی خصوصی‌اش را به انظار عمومی کشانده یا در یک حادثه یا رویداد عمومی درگیر شده باشد، ممکن است در آن مورد، حق زندگی خصوصی وی کم‌رنگ شده یا از بین برود.

شهروندان و سازمان‌های خصوصی می‌توانند از همکاری با همه یا برخی از روزنامه‌نگاران امتناع کنند؛ در عین حال در بسیاری از کشورها، قدرتی که روزنامه‌نگاران از آن برخوردارند اغلب باعث می‌شود این شگرد بی‌اثر شده یا نتیجه معکوس بدهد.

در بیشتر کشورها، شهروندان از این حق برخوردارند تا با روزنامه‌نگاران که به آنها تهمت زده یا آنان را بدنام می‌کنند برخورد کنند؛ این شهروندان می‌توانند علیه روزنامه‌نگاران که با پایمال کردن حقیقت، در مورد آنان مطالب کذب منتشر کرده‌اند اقامه دعوی کنند. همچنین پرونده‌های تهمت یا افترا می‌توانند به ایجاد تضاد میان حق روزنامه‌نگاران به انتشار از یک سو و حق شهروندان عادی به داشتن زندگی خصوصی از سوی دیگر منجر شوند. برخی روزنامه‌نگاران مدعی‌اند، هدف از آندسته از دعاوی یا حتی تهدید به اقامه چنین دعوایی که علیه آنها یا سازمان‌های خبری اقامه می‌شوند، اینست که با توسل به اقدامات پرهزینه قانونی صدای آنان را خفه کنند، حتی اگر شاکتی نتواند ادعای خود را ثابت کند. به این حالت، تأثیر رعب‌آور گفته می‌شود.

در بسیاری از کشورها، روزنامه‌نگاران و سازمان‌های خبری ناچارند در شرایطی کار کنند که در آن همانطور که از سوی دولت تهدید به انتقام می‌شوند از سوی شهروندان عادی و سازمان‌های خصوصی نیز مورد تهدید قرار گیرند. دیده شده بسیاری از خلافکاران، سازمان‌های خلافکار، احزاب سیاسی، برخی سازمان‌های متعصب مذهبی و حتی توده‌های مردم، روزنامه‌نگاران که بر خلاف میل آنها صحبت می‌کنند یا می‌نویسند را تنبیه کرده‌اند. این تنبیه‌ها می‌توانند به صورت تهدید، آسیب رسانی به اموال، حمله، شکنجه و یا قتل باشند.

بقیه در صفحه (۳۵)

دهواد، د خون ژبی....

مرکزي توکي دي خو ز مور په دی تخیل کي داسي یو پیغام یو مفکوره هم وي چي هغه د شکلا تر څنگ گټور وي، د دی په هکله د فرانسې یو منتقد ډېره ښه خبره کوي، هنرونه په تېره په خاص ډول بیا شعریي د مېوو غوندي ښودلی دی، مور چي کله مېوه خورو نو هغه د خوند لپاره خورو، خو د دی خوند تر شا غذايت هم پټ دی، لکه مور چي په اصطلاح په ډوډی کي هغه کوم پروټین او کوم ویتامین پروت وي، خو هغه ښه مواد چي د انسان وجود ته قوت وربخښي، دا هم پکښي پټ دي، خو دا پکښي پټ دي انسان ته نه ښکاري، دا داسي نه دي چي د مېوو یا د بوټو نه دي کپسول جوړ شوي وي، یا دي په یو انجکشن یا پیچکاري کي وکارول شي، دا هغه څه نه دي چي مور او تاسي یی د مجبوریت په خاطر استعمالوو. یو سری مریض شي، هغه ترڅه دوا هم خوري، ولي خو د ده لپاره گټه لري، خو دلته دغه ترڅه دوا چي ده هغه په خوږه کښي پټه شوی ده، خیال یی داسي دی لکه د مېوی خوند او رنگ هغه فکر او پروټین چي په دی کي پټ شوی دی، هغه ترخوالی یی په خیال کښي خوږ شوی دی، هغه د پیغام سکونداره په خیال، هنر خوند او رنگ کي پټه شوی ده.

- موسیقي په شعر کي څونه مهمه ده؟

کاروان: داسي خبره ده چي موسیقي په شعر کي یو گډپوښکی ژبه ده، په شعر کي موسیقي ډېره مهمه ده، په آزاد شعر کي هم موسیقي باید وي، موسیقي چي دی دا ژبی ته یو خوند ورکوي، په کومو شعرونو کي چي موسیقي دی هغه په یاد کي ښه پاته کېږي، موسیقي یو ډول انتظام دی، انتظام چي په څه شي کي راغی هغه حافظي ته ښه سپارل کېږي، یو گډوډي چي وي هغه د سري په ذهن کښي نه پاته کېږي، موسیقي خپله په ژبه کي ډېره مهمه ده، په کلماتو کي ډېره مهمه ده، موسیقي د غزل لپاره یو خاص جوهر دی. شاعر خپله په شعر کي یو موسیقي ژبه کاروي، ډېر لوی شاعران به وي ډېره مطالعه به لري په شعر کي به د ټولني ناخوالي هر څه راخلي، مگر په شعر کي به یی موسیقي نه وي چي څوک په لفظونو کي موسیقي راوري، هغه ما ته تر ټولو لوی شاعر ښکاري.

- ما د یو بل خوان شاعر څلوریزه راخیستی ده، په دغه څلوریزه کي موسیقي په کوم ځای کي دی، تر څو نور مو هم لوستونکي پوه شي؟

څلوریزه

له خیاله راوړېـږي له باران څخه سندرې
زما د زړه له درد او له درمان څخه سندرې
یو څو پښتنی پېغلي می د زړه وگور ته راسي
چي وزېږي په زړه کښي له قربان څخه سندرې

کاروان: په دی کي موسیقي سته، دا خپله د یو چاپه دماغ کي پاته کېږي، بلکل دا یو اهنک لري یو موسیقي لري چي په دی کښي څه ویل نسته.

- هغه غزل چي موسیقي ونه لري، که پیغام او شکلا او ردیف او قافیه او د شعر په نورو توکو سمبال سوی وي، غزل ورته ویلای سو، که په؟

کاروان: غزل خو داسي ده چي خامخا به موسیقي لري او که چېرې یوازي وزن او قافیه ولري او موسیقي ونه لري، دا به بل ډول ژبه استعمال سوی وي، زه به یو لنډی د مثال لپاره ووايم، که یی په یو رقم ووايو موسیقي پکي کي دی او که یی په بل ډول ووايو، نو بیا موسیقي نسته پکښي.

په زړه دي تاندي لښته راگری

چي څو ژوندی پر دنیا يم فریاد به کر مه

او که یی داسي ووايو، نو بیا موسیقي خني ووته، هغه لنډی ده هغه سېلابونه دي.

تاندي لښتي دي پر زړه راگری. د دغه څخه موسیقي ووته دا ساده خبري دي، مگر هغه سېلابونه دي.

- په شاعري کښي پېروي څنگه بولی؟

کاروان: اول خو ښه خبره دا ده چي هر څوک خان ته خپله لاره پیدا کړي د بل چا په پېښی کولو کي خوند نسته، خو داسي ده د لویو لویو خلکو پېروي ته هم کله کله سری مجبور سي. ما په یو کتاب کي د یو مېتکر داسي خبره ولوستله هغه ویلي وه: ځيني خلک پېری پېری تر مخه مړه سوي دي، په قبرونو کښي پراته دي، خو اوس هم د قبرونو نه لاسونه راغزوي او پر ژونديو باندي حکومت کوي، کله کله داسي خلک په هنر کي سته چي هغه به زر کاله مخکي تللي وي، خو ښه خبره دا ده چي هر انسان خان ته خپله لاره پیدا کړي، دا دنیا ډېره اعظمه ده د هر چا لپاره ځای سته چي په کښي ځای ولټوي.

- حماسي شعرونه خلک نه خوښوي، وايي چي پر انسان باندي غمېږي، د دی وجه څه ده؟

کاروان: دا د هر چا فطرت دی، د چا به تغزلي خوښېږي، تراجیدي به یی خوښېږي د چا حماسي خوښېږي، خو صرف خبره دا ده چي زموږ ټولنه دا ډېرش کاله کېږي په جنگونو او کړاوونو کي دخپله ده، نو اوس ټول شاعران جنگ تهږدوي، مور ټول د جنگ سترې یو په اصطلاح مور همېشه وریجي او غوښي خورو نو یو وخت راباندي بوج سي نو بیا مو د خوراک نورو توکو ته اشتها کېږي، لکه سبزي، پټاتي، لوبیا، نو انسان هم دغسي دی نو د چا به سپین رنگ خوښېږي، د چا به شین رنگ او د چا بل رنگ، خو مور داسي یو رنگ نه سو ویلای چي دا رنگ

خراب دی، زه خپله د دی سره مخالف یم چی څوک وایی
چی پر ما حماسی شعر غمپړی.

- خیال او تخیل څه فرق لري؟

کاروان: خیال او تخیل د یو بل نه راوتلي دي، دونه ډېر
فرق به یی نه وي، تخیل خو داسی یو توکی دی چی په
شاعري کي یو غبنتلی نقش لوبوي. مثال د خبري: ته د
مختلفو شیانو نه یو څو ټوټی راواخلي، هغه سره یو ځای
کړی، یو انتظام ورکړی یوه ټابلو ځني جوړه کړی، خیال
او تخیل ډېر فرق یی نسته نژدی دي سره.

- کاروان صاحب تاسي په کوم وخت کي بڼه شعر لیکلای
شی؟

کاروان: د خپل خان په باره کي سړی داسي څه نه شی
ویلای چی دا می بڼه شعر ولیکی، خو کله کله یوه موضوع
می پر زړه باندي داسي بڼه وي چنگ یی لگولي وي،
هغه ستا لپاره د الهام یوه زمینه مساعده کړی وي، ستا په
زړه کښي داسي خوږه ناسته وي ناڅاپه په اساني سره یی
ولیکی.

- کاروان صاحب نوي الفاظ لکه: کمپیوتر، ریموت، موبایل
څنگه کولای سو چی په غزل کي راوړو تر څو غزل هم
تاوانی نه شی؟

کاروان: دا هم د شاعر په مهارت پوري اړه لري، دا هر
څه ځایبډای شی چی زمینه سازي ورته وکړي، هر ډول
شډل توري هم غزلیز کپړي.

- د کندهار د خوانانو شعري یون څنگه ارزوی؟

کاروان: ما ته خو بڼه ښکارپړي دا اوسنی یون ډېر بڼه
دی، خو دا به بیا وروسته د زماني په تېرېدو سره بیا هر
شاعر ته پته لگپړي چی دوی خپله زمانه یا دغه شېبې چی
دوی په کي ژوند کوي، څه ډول شاعرانه کړي دي بلي
زمانی ته ژوندي رسپړي، پر لاره پاتېږي د هغه لپاره بیا
یو وخت په کار دی، اوس خو فعلاً ډېر بڼه دي او خدای
(ج) دي یی کامیاب لري.

- کاروان صاحب ډېره ډېره مننه، په اخیر کي که د
افغانستان فرهنگپالو ته څه پیغام لری، مهرباني وکړئ؟

کاروان: پیغام می دا دی چی دوی دي د لفظونو سره
اخلاص وکړي، د خیالونو سره دي اخلاص وکړي، په
خپلو کلماتو په خپلو لفظونو کي دي وطن ته چی
غمپډلی دی، دی ته دي مینه ورکړي، ښکلا دي ولېږدوي.

غزل

د زرگي پر تخت می کښپنه ښکلیه راشه
زه سلام درته کوم ته می بادشاه شه
د بڼو اغزو می پرڅه درته راوړه
خادماتو ته دی ګویه په خندا شه
په پردو چرو می زړه ټوټی ټوټی دی
میني راشه پر زخمونو یی دوا شه

د سبا بڼه غوټی په زړه زخمی ده
پست په غوټو کي ورته ووايه چی راشه
خدایه کبیر کړی زوال د یزیـدیانو
وینه وچه په دوهمه کربلا شه
د یتیم ژړا خو عرشه پوړی لاره
د وطن موری لاس جگ کړه په دوعا شه
مجنونان به تر څو ګرځي سرگردانه
آزادی له خندا شنه شه شالیلا شه
د سپرلو قاصده وشوینده گلونه
د فردوس منظری جوړه په صحرا شه
د وطن چمن می لو لپه لمبه شو
خدایه ورکه د باروتو ازدها شه
اوږدی شپې می په ژوندون باتدی خورپړي
د سبا ګرېوان کي لمره په خلا شه
ارماتونه می په خاورو کي پراته دي
په مزار یی یاره راشه مسیحا شه
یه په زړه ظالمه عشقه خبر نه یی
مهجور عشق وو زاره چاودی شو پخلا شه
په وطن چی د وحدت ناري خوری شی
دا بلاد خان خانی تالا والا شه
چی ښکلا ته دی جهان ګوته په خوله شی
بیا سینګار وکړه او ناوی د ایشیا شه
بیا کاروان می که د ژوند په مرگي لوت شی
خیر دی یو څو په ژوند یاره زما شه

غزل

نه چی څاروان یی راته وڅوري پر کاروان ویرپېرم
خدایه ایمان می سلامت کړی پر ایمان ویرپېرم
غره راته وي د راز په ژبه چی سور اور به واخلم
نن چی منونکی د شیطان شو له انسان ویرپېرم
نه چی د شاتو د مچی په شان تری توري ولاړ شی
قربان قربان یی شم په خدای^ع چی په قران ویرپېرم
دا جادوګر ماران په ذهن کي هم خالي کوي
هم له لستوني خطر شته هم له ګرېوان ویرپېرم
د مادیت ونو شین باغ د ژوندانه نیولی
په زغرده وایم د ډبرو له باران ویرپېرم
په مخ کي پروت راته زخمی راته رنخور د مودو
د طبیب سترګی زهرجنی له درمان ویرپېرم
پردي لاسونه راته ډک له ګرنگونو ښکاري
خبره داده چی پر خپل افغانستان ویرپېرم

شناسایی کارمندان

محمد سلیم بیرنگ فرزند محمد غوث در سال ۱۳۵۰ در ولایت پروان چشم به جهان گشود. دروس ابتدایی را در مکتب بیهقی، از صنف ۹ الی صنف ۱۲ رادر لیسه مسلکی موزیک که اکنون به نام انستیتوت موسیقی مسمأ شده از رشته ساکسفون فاروغ شد. در سال ۱۳۷۴ به حیث عضو کورس به ریاست تولید

موسیقی به طور رسمی مقرر شد در بست های چون عضو کنسرت های ریاست تولید موسیقی در سال ۱۳۷۸ به حیث مدیر تولید برنامه ها در سال ۱۳۸۰ به کشور پاکستان مهاجر شد. و در سال ۱۳۸۲ به حیث پرودیوسریا تهیه کننده مجدداً تقرر حاصل نمود. مدت یک سال به حیث تهیه کننده برنامه های موسیقی محلی، انتخابی و آهنگ های جدید وظیفه اجرا کرده است. در سال ۱۳۸۳ به حیث کارگردان تعیین گردید. و در سال ۱۳۸۷ مدیر تطبیق موسیقی تعیین شد. وی بر علاوه تطبیق موسیقی، آهنگ های زیادی از هنرمندان را دایرکت نموده و همچنان مسول ثبت کنسرت ها و بیشتر از ۱۰۰ پارچه آهنگ را کلمپ کرده است و یک تعداد از آهنگ ها را نیز فلمبرداری نموده است. محمد سلیم بیرنگ اکنون کمره مین برنامه مردم و موسیقی است زمانیکه در لیسه موزیک بود در کورس آهنگ های

میهنی مسحور جمال، گلزمان و مرحوم بشیر الفت شرکت داشت. موفقیت برای شان خواهانیم.

محمد ابراهیم معصومی فرزند برات علی که در یک خانواده روشنفکر در شهر کابل چشم به جهان گشود. دوره تحصیلات ابتدائی و متوسطه را در لیسه عالی استقلال و دوره تحصیلات عالی را در پوهنخی ژورنالیزم پوهنتون کابل در سال ۱۳۷۴ موفقانه به پایان رسانید است. و در رادیو تلویزیون به طور رسمی مقرر شد که به حیث تهیه کننده و کارگردان در برنامه های مختلف تلویزیون چون برنامه زن و جامعه، اطفال، راهی به سوی خوشبختی، آزمونگاه ذهن، تندرستی، میله کار به انجام رسانیده و اکنون به حیث گزارشگر و کارگردان برنامه زراعت و مالداری ایفای وظیفه می نماید.

محمد ابراهیم شخص باتجربه و پرتلاش بوده در تمام عرصه های زنده گی توانسته با همکاران صمیمانه و برادرانه کار نماید و همچنان وی چندین کورس کمره، برنامه سازی، کمپیوتر را تعقیب نموده و به درجه عالی تصدیق نامه ها را به دست آورده است و به لسان های دری، پشتو، فرانسوی، انگلیسی، و اردو آشنائی داشته موفقیت برایشان خواهانیم.

ژورنالسم

منابع ژورنالیست‌ها:

گاهی که تعامل روزنامه‌نگاران با منابع خبری ماهیتی محرمانه دارد، تعمیم آن به آزادی مطبوعات به روزنامه‌نگاران قانوناً این حق را می‌دهد که حتی اگر توسط پولیس یا خارتوال بازخواست‌شوند، هویت منابع را بازگو نکنند؛ این در حالیست که در شرایط عادی عنوان نکردن نام منبع می‌تواند به عنوان توهین به محکمه تعبیر شده و منجر به زندانی شدن روزنامه‌نگار شود. میزان اختیاراتی که به روزنامه‌نگاران اعطا می‌شود از یک کشور به کشوری دیگر متفاوت است؛ به عنوان مثال در بریتانیا نسبت به ایالات متحده، دولت نسبت به آنچه که از آن با عنوان اطلاعات حساس یاد می‌شود محق‌تر است و می‌تواند روزنامه‌نگاران را مجبور کند تا نام منبعی را که خبر از آن درز کرده افشا کنند. برخی کشورها به ویژه زیمبابوی و جمهوری خلق چین، در سرکوب روزنامه‌نگاران، چه داخلی و چه خارجی، شهرتی خاص دارند. در دهه اخیر در آمریکا، با وجود عمر طولانی این سنت که روزنامه‌نگاران می‌توانند در تحقیق و تفحص‌های دولت نام منابع را برملا نکنند، ستره محکمه یک سلسله احکام حقوقی را برای سطوح پایین‌تر فدرالی تصویب کرده‌است که این احکام می‌توانند به درجات مختلف، حقوق روزنامه‌نگاران را در عدم افشای اطلاعات محدود کنند و در پی آن خارتوال‌ها در سطوح فدرالی و ایالتی در تلاش بوده‌اند تا

روزنامه‌نگارانی را که درخواست افشای اطلاعات و منابع تحت حفاظت خود را رد می‌کنند، به زندان بیاورند.

حق دسترسی به اطلاعات دولتی؛ مثل بحث منابع، روزنامه‌نگاران به این حق که توسط دولت به مردم، و، با بسط معنا، به روزنامه‌نگاران اعطا شده نیاز دارند که به اطلاعاتی که در اختیار دولت است دسترسی داشته باشند. این حقوق نیز از کشوری به کشور دیگری در ایالات متحده از ایالتی به ایالت دیگر متفاوت است. در برخی ایالت‌ها برای ارائه اطلاعات، سیاست‌های آزادانه‌تری حاکم است و برخی دیگر نیز در دهه اخیر تلاش کرده‌اند تا این حقوق را بیش از پیش بسط دهند. به عنوان مثال نیوجرسی برای تعریف دقیق‌تر اینکه تحقیق و تفحص عمومی از کدامیک از اسناد دولتی را می‌توان ممنوع کرد، قانون سان‌شاین (شفاف‌سازی) خود را بروزرسانی نموده و آنرا مفصل‌تر کرده‌است. در ایالات متحده، قانون آزادی اطلاعات (FOIA) برای روزنامه‌نگاران این حق را تضمین نموده که بتوانند رونوشت‌های اسناد دولتی را در اختیار داشته باشند، هر چند که دولت این حق را دارد که در این رونوشت‌های اسناد، آن دسته از اطلاعاتی را که قانون آزادی اطلاعات عدم افشای آنرا مجاز می‌داند، حذف یا مخفی کند. سایر قوانین ایالتی نیز دسترسی به اطلاعات را کنترل می‌کند (رجوع کنید به آزادی

اطلاعات در ایالات متحده). در عین حال دولت بوش بیش از سایرین بر حق خود مبنی بر محدود کردن دسترسی مطبوعات به اطلاعات مصر بوده‌است تا جاییکه عملکرد آن باعث شده که این ادعاها مطرح شود که دولت در تلاش است تا از قانون آزادی اطلاعات فراتر عمل کند قوانین بین‌نهادهای مطبوعاتی و دولت فدرال را محدودتر کند. در موارد مختلف، دادگاه‌های فدرال به روش‌های مختلفی عمل کرده‌اند اما در مورد دسترسی مطبوعات به اطلاعات، اغلب طرف دولت را گرفته‌اند.

وبلاگ نویسی:

در اواخر دهه نود، رشد انتشارات اینترنتی توسط خود افراد، بویژه سبک وبلاگ یا بلاگ در انتشارات شخصی، این بحث را به میان آورد که «آیا وبلاگ‌نویسان نیز روزنامه‌نگار هستند؟» در این ارتباط نه تنها مباحثی همچون تعریف نقش و خویشتن و روابط نسبی به میان آمده، بلکه پرسش‌های عملی‌تری در مورد حق دسترسی به اطلاعات و نیز پرسش‌های حقوقی در مورد حوزه اختیاراتی که روزنامه‌نگاران در آن حقوق ویژه دارند—همچون مصونیت در برابر مجبور شدن به افشای اطلاعات و منابع محرمانه به میان آمده‌است.

پوه لیواله با ذوقه او مینه واله لاروی

بنکلا که په طبیعی مظاهرو یا په بشری مظاهرو او یا په معنوی مظاهرو کی خلا لری' او که په آهنگ او آواز کی خان بنکاره کوی دا هر یو د خانگرو ارزبستونو در لودونکی دی . خو ددی ټولو سره د انسان علاقمندی په یو شان نه ده او یوازی د هغوی د سلیقوي ذوق پوري تړاو لري .

خبره د آواز اوبیا د هنري آواز د مظاهرو په باب ده او هر یو یی د هنري او فرهنگی برخی په اعتبار کیفیت لري او دا له دي امله چي یو لږبڼه آوازونه د موسیقي په څپو کی اغیزمنی لري خو بیا ځینی بڼه آوازونه د یو ادبی او فرهنگی مطلب په ویلو کی د انسان ذوقی تنده ماتوي . د بیلگی په توگه یو شمیر نطقان د کیسوپه ویلو کی خپله پیاوړتیا بڼی بیا یو شمیر نور ادبی او شعري ټوټي داسی لولی چی مفاهیم یی زرونه مسحوروي . همدارنگه یو شمیر آوازونه د تاریخی مطالبو په ویلو کی لذت بڅینی خو یو شمیر نور آوازونه د لرغون پیژندنی د موضوعاتو په اورولو کی اوریدونکی د

په ملی رادیو تلویزیون کی مقرر شه . د رنگونو له منځه د تور رنگ مینه واله نطقه چي د خود منشی او حاکم توب خصیصه یی زیاته صیغه لري د یو نطق د بڼه آواز په هکله وایي :

یو تکره ویاند او یا ویاندویه داده : په هر ژبه چي و یندويي کوي نو په لومړی سرکي باید په هغی پوره تسلط ولري او ددي ترڅنگ بڼه سواد ، بڼه آواز ، بڼه څیره او بڼه جرانت یی دغی بڼی نطقی ته لابڼه رنگ رونق ورکوي .

اوړی ستانکزی چی دښاغلی نیازی سنګر او ښاغلی وحید غروال تر استادی لاندی دنطقی دري میاشتنی کورس لوستی دی او د فراغت سنډی تری تر لاسه کړی دی ، بی له شکه د دی دغه هنری ذوق په ودی کی ورته پوره اغیزناک تمام شوی دی . دا د زیاتو تکره ونطاقانو د خولی خبره ده چي وایي او دا هم ور سره په دی خبره کی هم غبري او هم فکره ده ، یعنی بریالی نطق هغه دي چی د خپلی خپروني متن په هغسی شوق او ځانګړي ذوق ولولي چی اوریدونکی او یا لیدونکی دي ته ارباسي چي په پوره ذوق او حوصله مندی هغه تعقیب کړي . او بڼه نطق باید په خپل چاپیریال په تیره بیا په کاری محیط کی د بڼی رویي او اغیزمن چلند لرونکی وي .

اوړی ستانکزی د خپلو خوړو خاطر و له منځه وایي : زما لپاره بڼه خاطره داده چي اسلامي فریضی پرځای کرم او هغسي کار وکرم چی دهغی په وجه د کورنی او همکارانو د شاباسی او رضایت وروګرځم او دیو ډول بریالیتوب احساس وکرم ، که خبره را لنډه شي : که اوړی ستانکزی د لرغونی شتمنی د خپرونی د ډیر پیچلی متن او ستونزمنو اصطلاحاتو په ویلو کی ورځ په ورځ خپله ورتیا بڼی ، باور شته چي یوه ورځ به دملی رادیو او تلویزیون دیوې وتلي او ستایل شوی نطقی په ویاړلی عنوان یاده شی .

خپل لرغونی تاریخ د پدیدو ډیرو لیریو زمانی او مکانی و اتونوته ور گرزوي او دا ډول ظرفیتونو لرونکی آوزونه چی ښایي فطري وی ، روزلو ، و دي او تکامل ورکولو ته پوره اړتیا لري . چی د دي ډول آواز د ورتیا درلودونکی یوه هم د ملی رادیو د لرغونی شتمنی

(میراث های گرانبها) د خپروني د پښتو نطقه اغلي اوړی ستانکزی دښاغلی عبدالاحد ستانکزی لورده نوموړي چی ددي خپرونی د تکره نطقی وتلی مقام ته دورسیدلو په لار کی مخ په وړاندي کامونه اخلي په ډیر لږ وخت کی یی د ا اهلیت وښود ، چی انشاءه تعالی ، یوه ورځ به دغه مقام ته په ورسیدلو سره ویاړنه شي .

اوړی په کال ۱۳۵۷ د لوګر ولایت د محمد آغی د ولسوالی د کتب خیلو د کلي په یوه روښانفکره کورنی کی زیږیدلی ده . په کال ۱۳۶۲ کال کی یی د بکلوریا زده کړی بشپړ کړی دي ، خو که څه هم د لوړو زده کړو مینه واله ده مګر د ناوړو شرایطو په وجه یی لوړي زده کړي و نه کړای شو .

اغلي اوړی وایي : چی له کوچنیتوب څخه یی د نطقی د هنر سره مینه درلودله او که هغه مهال تري په دي باب چاپوښتنه کړی وای ، همدغه خواب به یی ورکړی وای .

له نیکه مرغه په دي برخه کی یی د کورنی غریو په تیره بیا مور او ورونو دا آرزو در لودله او ورسره دوستانو هڅوله چی یی دغه ذوق وروزل شي او و ده ورکړي . نو داده چی د لمړی ځل لپاره د (گنجینه سخن شعر) د یو شعر د کلمه کولو په وجه زیاته و ستایل شوه او تشویق شوه اغلی اوړی د پوښتنی په خواب چي کله په رسمی دنده وګمارل شوه ؟ وویل : د لومړي ځل لپاره په ۱۳۸۲ کال کی د ښوونکی په توګه مقرر شه او د خپلي فطري علاقمندی له مخي په ۱۳۸۸ کال کی

محلّی نوازان مشهور ....

ملنگ نجرابی در رشته نواختن زیر بغلی فوق العاده استعداد درخشان داشت که بنا بر مریضی در مهاجرت به جوار حق پیوست و جای او در میان محلّی نوازان کشور تا اکنون خالی است.

ملنگ نجرابی زمانی که زیر بغلی می نواخت در حین نواختن او به عالم دیگر سیر می کرد، مصروف تخیلات و ضرب های مقبولی می گردید که انگشت های هنر آفرین این هنرمند روی صفحه موسیقی محلّی افغانستان ثبت است و او بود که نام موسیقی محلّی افغانستان را در رشته زیر بغلی به دور ترین نقاط جهان رسانیده و معرفی کرد روان استاد ملنگ نجرابی خوشنود و یادش گرامی باد.

استاد ولی در رشته طبله به سبک های محلّی و شهری استعداد خاص دارد و همچنان استاد آصف و عارف برادران استاد هاشم که در نواختن طبله شاگردانی تربیت نموده اند. البته در نواختن دهل میتوان از عبدال پغمانی یاد کرد که موسیقی کشور را به اوج ارتقا و شهرت رسانید و در حلقه های محلّی کشور عبدال پغمانی در بین همه مشهور است و پسرش هم از جمله دهل نوازان خوبی محلّی کشور به شمار میرود و همچنان سخی هم یک نوازنده بسیار ماهر رشته دهل است که در حلقه

های هنرمندان محلّی کشور همیشه حاضر می باشد.

از دهل نوازان مشهور کشور میتوان از این ها نام گرفت غوث الدین، گل علم، چمن گل مسجدی، ملاخیل ماما، برات، سراج الدین، پیروز خان، رجب خان، امیر گل، شمیم گل و مشهور ترین ها گل علم می باشد.

در رشته دف یا دایره هنرمندان محلّی فراوان اند و این آله موسیقی در مجالس و محافل عروسی معمولاً نواخته می شود که اکثراً " دختران و زنان به آن بلدیت دارند و دایره نوازانی که با رادیو همکاری داشتند عبارتند از گل زمان، منصور، شمس الدین، همایون و ملنگ نجرابی.

جبار توله نوازیکی از نوازنده گان خوب محلّی کشور است که آهنگ های توله اش گوش ها را نوازش داده تقریباً همه آواز خوانان صفحات مرکزی شمالی افغانستان دنبوره نوازان ماهری نیز هستند که از آن جمله میتوان از استاد قربا پمگنی، سید همرا خان، قاری همراه، شیر چوچه، صاحب سرپلی، غلام سرور سرخوش، صفدر توکلی و در این اواخر میرمفتون بدخشی، فیروز قندزی نام گرفت.

همچنان استاد ذر محمد کشمی، نجم الدین

اندرابی، صفدر توکلی سبک هزاره گی، میرمفتون، فیروز بغلانی و همچنان جمعه گل تخاری، سخی دادمزازی، محمد نعیم و دیگران....

آرمونیه هم در سبک محلّی کشور جای خاص خود را دارد و از جمله آرمونیه نوازان مشهور کشور از سبک محلّی میتوان از یوسف هجران، محمد دین زاخیل، استاد گل زمان، محمود خوشنواز و دیگران یاد آوری کرد از قدیمی ها درین رشته استاد ذری لوگری می باشد در رشته نواختن سر نده که یکی از آلات موسیقی اصیل افغانستان در قسمت های جنوبی و جنوب شرقی افغانستان است از این نوازنده گان میتوان نام گرفت: کمال لوگری، عبدالرشید ماشینی، عبدالقادر، عجب گل، شیر حسین، شرین گل خوستی، صاحب گل لوگری، عبدالحمید و اما نخستین استاد سر نده نواز استاد غلام حسن می باشد.

دو تار که تارهای آنرا از ابریشم

خواجه منصور نام دارد تقریباً همه آوازخوانان ازبک زمین کشور در عین حال دو تار نوازان و یادنبوره نوازهای خوبی نیز هستند.

محمد بخشی، خلیفه شیر جان، عزیز جان، معاذالله، خلیفه سحرگل، خلیفه شیرین، حاجی محمد خلیفه، رجب رحیم الله، توکل، رحمت خان، استاد غلام

محمد، دین محمد، ملانواب و نور علی اند. قابل یادآوری دانسته می شود که: منور استاد، استاد زاخیل، سید علم، خیر محمد خندان، استاد نواب، استاد رحیم غمزده،

استاد ایوب در سبک محلی پشتو مهارت بسزایی داشته اند و نام های شان در قطار محلی نوازان کشور ثبت است البته در نواختن باجه یا آرمونیه که در مناطق پشتون نشین کشور آرمونیه را باجه می گویند و همچنان عبدالحمید قندهاری، عبدالروف قندهاری، عبیدالله جان قندهاری آرمونیه نوازان خوب محلی هستند. امید است روزی فرارسد که موسیقی محلی کشور دوباره زنده شود و نوازنده گان محلی کشور در تاریخ موسیقی افغانستان جاویدان. و مانده گار بماند و به محلی نوازان تازه وارد به عرصه موسیقی محلی کشور به جهان فرصت بیشتر داده شود تا استعداد های شان را تبارز دهند، زیرا موسیقی محلی کشور به نوبه خویش هویت ملی و اصالت حقیقی مردم افغانستان را در آئینه خود منعکس می سازد. در حقیقت فرهنگ ما زنده گی ما را شکل میدهد و جز لاینفک آن است.

مهر محمد، وزیر احمد، علی احمد و دیگران. نغاره که بیشترین در ولایت ننگرهار مشهور است و با دو دست توسط چوب نواخته میشود. نوازنده گان معروف آن: عبدالحمید، نور محمد، خیر

از دو تار نوازان مشهور ترکمنی احمد بخشی قطغنی است. سرنا یک اله موسیقی بادی مشابه به شهنای هندی است که از چوب شیشم ساخته می شود: و سرنا نوازان مشهور این ها هستند: شیر احمد کاریزی، خلیفه احمد جان، عنایت الله، خلیفه

هندي سينما پر ۱۹۱۳ پيل شوه او دادی اوس يی سل کاله پوره کپري.

ستوريو شاه رخ خان، عامر خان، سلمان خان، سيف علي خان، فراه خان، کبير خان، ارباز خان او قادر خان نومونه د هر چا په خوله دي او ددوی فلمونه زيات مينه وال هم لري. دهندي سينما په وده کې دپښتنو

وخلېدل. د هندي سينما د پيل په پړاوونو کې د پريټوي راج کپور کورنۍ چې له پېښور نه ممبېي ته کوچېدلې وه د يوې پښتنې کورنۍ په څېر په هندي سينما کې ترټولو اغېزمنه کورنۍ گڼل کېده. همدارنگه په ۱۹۴۰ کلونو کې چې په هندي فلمونو کې د راج کپور،

کله چې سل کاله دمخه بي غره

هندي فلمونه پيل شول نويو شمېر پښتنې کورنيو چې په هند کې اوسېدلي، هندي فلمونو ته مخه کړه. بي غره فلمونه چې زياتره په مذهبي کيسو ولاړ وو نو پياوړي او خانداره لوبغاړي ورته پکار وو. د پښتنو خانانو همدغه رول بيا په ۱۹۳۰ کلونو کې په غريزو فلمونو کې هم پاتې شو، نذير احمد خان او محبوب خان دهندي سينما هغه لومړني ستوري وو چې په

دلپ کمار (يوسف خان) محبوب خان، مدهو بالا، اجيت خان، زکريا خان په څېر پښتنو د شهرت غږ تر ليرې ليرې پوري ولاړو نو يو زيات شمېر پښتنو د هند له بېلا بېلو ايالتونو او پېښور نه ممبېي ته په فلمونو کې د کار لپاره مخه کړه. د هندي سينما وتلی ليکوال سليم خان وايي چې کله دی په ۱۹۶۰ کلونو کې ممبېي ته د فلم لپاره راغلو نو په هندي فلمونو کې ۵۰ په سلو کې پښتانه او مسلمانان وو. که مور دهندي سينما هر پړاو ته نظر واچوو نو دا به څرگنده شي چې په هره لسيزه او دوره کې د پښتنو خانانو ونډه بېخي څرگنده ده. اوس مهال په هندي سينما کې دپښتنې خانانو تر شلو زياتي کورنۍ شته چې عملاً په فلمونو کې پر کار بوختي دي. ددی تر څنگ په دي وروستيو لسيزو کې د پښتنو خانانو نامتو

دغه لسيزه کې تر هر چا زيات

خانانو رول او ونډه: که د هندي سينما تاريخ ته اود برياليو فلمونو لږ ليک ته وگورو نو دا به په خپله څرگنده شي چې د خانانو رول او ونډه تر بل هر چا زياته ده. هندي سينما ته چې هريو خان راغلی دي که هغه محبوب خان، يوسف خان، فيروز خان، امجد خان، سليم خان، قادر خان او سنجی خان دی او که اوسمهالی

- د اجیت خان (حامد علي خان) کورنی
- د امجد خان کورنی
- د فیروز خان کورنی
- د سنجی خان کورنی
- د سلیم خان کورنی
- د قادر خان کورنی
- د شاه رخ خان کورنی
- د عامر خان کورنی
- د سیف علي خان کورنی
- د فرا خان کورنی
- د کبیر خان کورنی
- د نصیر الدین شاه کورنی

په هندي سینما او اوسني بالیوود کې یو شمېر نور فلمي ستوري هم شته چې د خان روستاری کاروي خړپښتني هويت يې مالوم نه دی چې په دې برخه کې د نذیر احمد خان، مظهر خان، سیده خان، جیا خان، گوهر خان، ایوب خان، سارا خان اونورو نومونه دیادولو وړ دي.

ددې تر څنګ یو شمېر داسې ستوري هم شته چې د خان روستاری نه کاروي خو ویل کېږي چې پښتانه دي لکه زینت امان، پروین بابي، وحیده رحمن، درانی او.....

په هندي فلمونو کې چې کله هم دخان کرکټر راغلی نو د یوه مثبت، وفاداره او زړور انسان په توګه پېژندل شوی دی. د زنجیر فلم کې چې کله پران صیب د شیرخان رول ولوباوه نو د هندي سینما تاریخ یې وربدل کړ. ددی تر څنګ افغاني کرکټر هم د پښتني کرکټر په څېر تل په مثبتو توګه کارول شوی دی چې کابلي والا فلم یې یو څرګند مثال دی، د یادوني وړه چې ددی فلم کیسه د هندوستان نامتو شاعر او لیکوال رابیندر ناتھ ټاګور لیکلې ده، په دې کیسه باندې دوه فلمونه جوړ شوي چې یو په بنگالي او بیا په هندي کې هم جوړ شو.

دپښتنو ځانانو کورنی په هندي سینما کې:

په دې برخه کې مې هغه کورنی انتخاب کړي دي چې پښتني هويت يې بيخي څرګند دی او همدارنګه د کورنی زیات غړي یې په هندي سینما په کار بوخت دي. ددې تر څنګ یو شمېر پښتانه

په فردي او یوازي توګه هم شته دي.

- د محبوب خان کورنی
- د یوسف خان (دلیپ کمار) کورنی
- د مدهو بالا کورنی

شارخ خان، عامر خان، سلمان خان، فراه خان او کبیر خان دی، هر یوه په خپل وخت هندي سینما

ته خپل رنگ، خپل خوند او پر مختګ ورکړی دی. اوسمهال که دبالیوود وتلی ستوري (سوپرستارز) شمارو نو په هغو کې له یوڅو ستورو پرته نور ټول خانان دي. په هندي فلمونو کې افغاني او پښتني کرکټر:

لکه څنګه چې مخکې وویل شول پښتانه ستوري په هندي سینما کې تر ټولو اغېزناک لوبغاړي دي نو له همدې امله پښتني کلتور په هندي فلمونو کې بیخي رغنده او خلیدلی دی او ان تر دې چې پوره پوره فلمونه پرې جوړ شوي دي لکه کابلي والا، دهرمهاتما، خدا گواه، جنون، صنم بی وفا چې په بشپړه توګه د پښتانه کلتور څرګندونه کوي او قرباني، زنجیر او یو شمېر نور فلمونو کې دخان کرکټر ته په کې ځای ورکړل شوی دی. ددې تر څنګ په زیاتره فلمونو کې د خان له پښتني کرکټر نه کار اخیستل شوی دی. دهندي سینما وتلی لیکوال جی پي چوکسي وايي چې

در حقیقت راگ کلید.....

پس از آن در ظرف ۱۱ سالی که استاد حسین بخش در کشور هندوستان بود بیش از ۳۰ برنامه و کنسرت اجرا نمود کنسرتهای اجرا شده کاست های ویدیویی، تیپی، مجلات اخبار ها و دعوت نامه های رسمی موجود است. در سال ۲۰۰۱ استاد حسین بخش با جمله اعضای فامیل خویش کشور هندوستان را به قصد کشور فنلند در شمال اروپا ترک نمودند. ناگفته نماند استاد حسین بخش متواتر فعالیتهای هنری خویش را در اروپا و در کشور فنلند ادامه و شاگردان زیادی را در داخل و خارج کشور فنلند، آلمان و دنمارک تربیه نموده و هم جهت اجرای کنسرت چندین بار به کشورهای آلمان، هالند، دنمارک، سویدن و سوئیس مسافرت نموده اند. در عرصه موسیقی به کی لقب استادی اعطا شده میتواند؟

هندوستان آوازخوانان مشهور و مستعد موجود است اما استادان عرصه موسیقی انگشت شمار است. در کشور ما بدون فهم و دانش عرصه آواز خوانی و موسیقی با ترحم به هنرمند لقب استادی یا به صورت تشویقی لقب استادی داده می شود، این عمل جفاء است در بخش موسیقی و هنرمند افغانستان، برای هنرمندان افغانستان دلسوزی و ترحم، از لحاظ

به کسی استاد خطاب می شود که در قدم اول راگ ها را بداند، عملی و نظری موسیقی را بکار گیرد، کلاسیک خوان، محلی خوان، ترانه خوان، کمپوزیتور و مبتکر عرصه موسیقی باشد و تمام معیار های موسیقی را بداند گرچه موسیقی و آواز خوانی علم است وسیعی و فراخ هرچه بدانی باز هم نمیدانی و قطره در بحر است. در کشور هنرپرور

کلیپ های مبتدل و رقص ، آهنگ ها به نمایش گذاشته میشود و مردم هم علاقمندی به دیدن رقص دختران دارند .

قبلاً : در بخش موسیقی افغانستان هیأت متشکل از شاعران ، آواز خوانان ، کمپوزیتوران و نوازنده گان موجود بود که صدا ی هنرمند ، شعر ، کمپوز و موسیقی آهنگ بررسی میشد و سپس آهنگ هنرمند ثبت میشد و حتی از طرف کمیسیون نظر داده میشد که آهنگ رادیونی باشد یا تلویزیونی ثبت شود .

اصالت موسیقی افغانی توسط بعضی به نام هنرمندان بایک کسیو از میان برده شده، تمامی موزیک ثبت شده است و هنرمند با آواز دلخراش می سراید و اگر بگویم که اکنون مردم موسیقی پسند و آواز خوب پسند هم کمتر شده بی جا نیست ، اگر مسوولین چی از تلویزیون ها و رادیو ها این نوع موسیقی را نشر نمی کردند پس هنرمند هم معیار های موسیقی را میدانست و آهنگ شان ماندگار می بود که افسوس این طور نیست .

به چی تعداد آهنگ در رادیو و تلویزیون دارید ؟

۳۵ پارچه آهنگ در رادیو و متأسفانه زمانیکه عبدالوهاب مددی رئیس ریاست موسیقی بود تمام آهنگ های مرا میگفت که رادیونی باشد نه تلویزیونی به همین لحاظ ۴ پارچه آهنگ تلویزیونی دارم .

اکنون آهنگ های جدید دارم که ثبت تلویزیون شد و خدمت علاقمندان تقدیم میشود انشاءالله .

اقتصادی همکاری و کمک شود نه اینکه به لقب استادى ضربه زده شود .

در مورد رسم گرومانی و پذیرفتن شاگرد نزد استاد موسیقی، لطف فرموده معلومات دهید ؟

اصلاً گرومانی مسوولیت پذیری استاد و شاگرد است که دو مرحله دارد مرحله اول در مراسم به ده ها هنرمند نوازنده و دوستان دعوت و به قسم شاهد در محفل گرومانی اشتراک و اکثریت هنرمندان دعوت شده در محفل آواز خوانی می کنند در پطنوس یا سبد شیرینی با تازی به رنگ سرخ و سفید همراهی تحفه برای استادش البته نظر به توانمندی شاگرد ارتباط دارد . همه برای یادگیری شاگرد دعا و در مراسم همه شاهد میباشد که استاد به کدام پیمانہ شاگرد را در راه موسیقی تعلیم میدهد و شاگرد هم کوشا میباشد که نزد دوستان از لحاظ لیاقت به اصطلاح کم نیاید یک هنرمند زمانیکه بخواهد موسیقی را به خوبی بداند باید اول راگ های هر مقام را خوب منظم مقبول با تال و نرمش اهدا کند در حقیقت راگ کلید است که یک هنرمند را داناء و خوشخوان میسازد .

مرحله دوم زمان است که شاگرد به انتهای فراگیری آواز خوانی و به اوج آگاهی در عرصه موسیقی رسیده باشد باز هم محفل برگزار می شود دوستان و هنرمندان شاهد هنرنمایی شاگرد، که خود آواز خوان کامل شده است میباشد .

شما به حیث استاد مستعد ، موسیقی کنونی افغانی را چگونه ارزیابی میکنید ؟

موسیقی کنونی افغانی حالت خوب ندارد و از شنیدن بعض از آهنگ ها رنج میبرم زیرا نه شعر ، نه کمپوز و نه هم آواز خوان ، صدای خوبی دارد با

لنډه کيسه

باز محمد عابد

درنه کوټه او درني لاري

-پام کوه چي دي کوټي ته بيا قدم وانه خلي، دا کوټه درنه ده چي د کومي بلا سيوري درباندي ونه شي دا خبره مي نيکه هغه وخت زماکشر کاکا ته کوله چي زه به ايله د دولس ديارلس کلونو وم.. له هماغی ورخی نه می د دی کوټي په هکله په ذهن کي بلا پوښتنی پيدا شوی وی.. کله چي به می له نیا نه د دی کوټي په هکله پوښتنه وکړه هغی به خان ناگاره وچاوه او چي زما پوښتنی به یو پر بل پسې شوی نو نیا به می راته وویل: -ورکه دی شي بچیه! په دی کوټه دي تندر راپریوزي، د دی کوټي په هکله ډېری پوښتنی مه کوه. دا کوټه درنه ده.

دا زمور په کلا کي یوازینی کوټه وه چي دنورو کوټو په سر د دالان په بر سر کي جوړه شوي وه او مور به ورته بالاخانه ویله. چي دوه لورو ته یی د بنینسو کرکی هم لگیدلی وی چي اشه داری به مو ورته ویلي. دا کرکی پوه د کور د انگر لور او بله یی د شنو کروندو لورته لگیدلی وی. دا کوټه به اکثر

وخت بنده وه. زه می خو واری له مور سره دی کوټي ته ننوتی وم. له کوټي نه به دباندی کروندی تر ډېره ښکاریدی او ما به د دی ننداری نه ډېره مزه اخیسته. په زړه کي به می راوگرخیدل چي کاش کي دا کوټه زما وای. یوه ورخ چي می له مور سره دی کوټي ته ننوتم نو له واره می ترینه پوښتنه وکړه

چي دا بابا می ولي کاکا ته ویلي چي په دی کوټه کي د بلا سيوري دی؟ دلته خو ماته د هيڅ شي سيوري نه ښکاري. خو مور می هم راته د نیا په څیر هاغه غر او دغه غر ویشلی و. دی کوټي ته به هر وخت تور کلپ لگیدلی و. ډیره به نه پرانستل کیده. زه چي کله نهم ټولگي ته کامیاب شوم، هاغه وخت زمور په کلي

کي لیسه نه وه، د نورو زده کړو له پاره به ښار ته تلیم. دا نو زما د زلمیتوب د مستی شپي ورخی وی. یوه ورخ چي له ښوونځي نه رخصت شوم، له نورو ټولگیوالو سره سینیمه ته لارم. په سینیمه کي داسی فلم چلیده چي په ارواوو جوړ و. ډېری ویروونکي صحنی په کي وی. کله به د انسان یوازی کوپری خبری کولی او کله به یو اسکلیټ له خاورو راپورته شو او ملکونه به یی وراتول له سینیمه نه چي راووتیم، نو وپوهیدم چي پوره رایاندی ناوخته شوی دی. په سډه منډه می خان د کلي د موټروهدی ته ورساوه. له ډېر خنډ وروسته یو موټر پیدا شو چي لاندی باندي له سپرلیو ډک شو او تر هغی چي کلي ته رسیدو نو د ماخوستن لمونځونه شوي وو. د ولسوالی په عمومي سرک ډېر لوی او واره کلي پراته دي، په موټر کي ناستو کسانو کي به چي د چا کلی راورسیده، هغه به له موټر نه ښکته شو او خپله مخه به یی ونیوله. تر هغی چي زه د خپل کلي لاری ته رسیدم، په موټر کي څلور، پنځه کسان پاتي وو.

کله چې زه د خپل کلي له لاري سره له موټر نه ښکته شوم، او دکلي لاري ته چې د گنيو د کروندې په منځ کې وتلي وه، روان شوم، نو يو دم مي په زړه ساره ننوتل، وپښتان مي زير شول او پښي مي سستي شوي. د دي لاري په هکله مي له بيلا بيلو کسانو اورېدلي وو چې پيري کله له خانه پيشو جوړوي، کله چرگه او کله هم وزه. بس شش کليمي مي په خان چوف کړي، خپلي مي له پښو وايستلي او په توده منډه مي د گنيو له کروندې نه خان وايست او د ملک صاحب په هغه ديره ورگډ شوم، چې په هره ونه کې يې د کلي مشرانو په لسگونو خلي پيري ليدلي او هر يو يې په لسگونو خلي خورولي هم و. دلته مي پښو ته نور زور هم ورکړ، تپه تياره وه، د ديري ونو دا تياره لا پسي ډېره کړي وه، د يوې ونې له ډ سره په منډه تيريدم چې په خټ مي يوه درنه خپيره وخوره. له خپيري سره سم پر خمکه راولويدم او دري څلور ملاقه مي وخورل. خپلي مي هم له لاسونو لويديلي وي، د خپليو په کيسه کې نه شوم، راولاړ شوم او بيا مي يادمولا کړل. له ديري نه چې په وتو کې وم چې په خيټه مي يوه مزبوته لغته وخوره او بيا پر خمکه راپريوتم، دا خل نو سم وهل شوي وم، په سختی سره راپورته شوم او بيا مي په توده منډه د کور لوري ونيم و. کور ته چې ورسيدم، و مي ليدل

چې ټول کور مي پرېشانه کړي و، مور مي په دواړو مخونو اول ښکل کرم او بيا يې راته ښي ستغي سپوري وکړي. ډوډي مي زړه ته نه کيده، نيغ لارم او خپل کټ کې و غخيدم. سهار لمرخاته چې له خوبه راپورته شوم، نو د خيټې د برزو درد مي محسوس کړ، ومي ليدل چې د نامه د غوتې شاوخوا مي تکه شنه شوي وه. خو خټ مي درد نه کاوه. له کټه پورته شوم او چې څو قدمه مي واخيستل، نو د ښي پښي د غټي

گوتې په درد پوه شوم. خپلي مي راته يادې شوي چې په ديره کې راڅخه پاتې شوي وي. چپلکي مي پښو ته واچولي او د ديري په لور وخوځيدم. خپلي مي د هغې ونې سره نيزېدي وموندلي چې زه په خپيره وهل شوی وم. فکر کې لارم. له خانه سره مي وويل چې د پيري له ما سره څه سپيره مړه وه چې بېگانه يې ووهلم؟ شاوخوا مي وکتل، د ونې يوې پلې ته مي پام واوښت چې څه کم په يوه متر فاصله کې د ونې له ډڅڅه راوتې وه. يو دم ذهن ته راغلل چې کيدای شي دلته مي پښه نښتي وي، او راوليدلي يم. ورسره سم مي دا هم خيال ته

راغلل چې که دلته لويديلي يم، نو په خيټه دا لغته چا راکره؟ د ديري سره خوا کې ميداني ته مي وکتل چې د مالونو اخور په کې جوړ و او څو خايه يې د مال د تړلو له پاره ستې ټک وهلې وي. ورغلم او د ټک وهل شوي ستې سره جوخت ودرېدم. د ستې لوروالي دومره و چې زما د نامه غوتې ته رارسيده. په زړه کې خوشحاله شوم. چې د بېگانه پښي واقعيت راته څرگند شو. د سهار چايو ته مي هم زړه وشو، د کور په لور لارم. څنگه چې د چاي خورلو کوټي ته ننوتم، نو پلار مي په خپل کشر ورور سترگي رايستلي وي او ښي سپکي سپوري يې ورته کولي. ما مي چې کا کا ته وليدل، سترگي يې په دسترخوان کې گنډلي وي او هيڅ يې نه ويل. ماته بلا سوالونه پيدا شول چې پلار مي ولي کاکا ته دومره ستغي سپوري وايي. اخر څه يې کړي دي. زه لا په همدې چرت کې تللی وم چې پلار مي وويل: -گوره، نن زه خبر شوم، خو ويريرم چې سباته به ټول کلی خبر شي. د کلي له سيالي به مي وباسي. او دا دې رومبي خل نه دي، څو خلي دي د بالا خاني کلب مات کړي دي، کله دي گوره، کله دي وريجې او کله دي هم غم په پټه له کوره ايستلي دي او په شاه کلي هټي وال دي خرڅ کړي دي.

کمال الدین مستان په خپلونه ووشعر....

د شعر عنوان د «د سترگو غیره» یو شایسته او توی شاعرانه تصویر دی.

او بیا چې شعر پیل کیږي له داسې تصویرونو سره مخامخ کیږو، چې کاملاً نوي دي او داسې سمبولونه وینو، چې حتی نادر او یا حد اقل ماته کاملاً نوي او نادر بریښي.

د مثال په ډول لیکل شوي اوبسکي، داوبسکو ماتی کرښي، رندی کرکي، پیغلی چیغی او یا د شاعرانه توي ترکیب د پیغلو چیغو د وروستیو سلگو ساه ماتیل او داسې نور.

مستان هنرمند دی او وگوري چې په څومره هنري او شاعرانه انداز او نازکو او پستو الفاظو کې هغه پخپل او یا زمونږ په روان حالت باندې د لوستونکو زړه سوی او عاطفی راپاروي.

«کله دی ور ټکوم»

کله دی کلکې او ټرلی کرکې -

خو یوه هم راته د سترگو غیره خلاصه نه کره»

داسې حالت په یو چا باندې څومره د زړه سوي ورحالت دی.

او بیا داچې وایی:

تا هم

زما د لیکل شوو اوبسکو ماتی کرښي ونه لوستی دا نو که څوک لږ غوندې عاطفه هم ولري د سري زړه سوري کوي او دلته خو بیخي چې وایی: داسې گمان کوم چې:

ستا د رندو کرکيو شاته به می

د پیغلو چیغود وروستیو سلگو ساه ماته شي

دا څومره د زړه سوي او عاطفی پاروونکي حالت دی، چې شاعر مطمئن کیږي چې نور نو لخوا به پاتی شوی دی خو څه وکړو چې زمونږ هیواد له همداسې یوه حالت سره مخامخ دی دلته همداسې یو حالت روان دی او زمونږ خلک همداسې او آن تردی له بده حالت سره لاس او گریوان دی.

خو په هر صورت د مستان دا شعر په هیڅ ډول هم عادی شعر نه دی.

او که ریښتیا ووايم له هغه ورځې نه چې مستان دغه شعر په یو محفل کې واورولو او بیا ما په تکرار تکرار هغه ولوستل او خوند می تری واخست ان تردی چې ماغوندې یو چاته پی هم قلم په لاس راکړ چې د شعر په هکله څه وکارم، نو نور زه له داسې یو حالت سره مخامخ شوم، چې نه می غوښتل

هغه دخانه سره د روان انځور ټولنیز حالت د پرهرونو دارو نه ویني هغه زړه نه لري چې ددی کورونو نه د تللیو سره مرسته وکړي او هغه قدرت هم نه لري چې عمل وکړي، نو ځکه غیر د اوبسکو د تویولو او د کرښو د ایستلو په نور څه و کولای شي؟ هغه داسې کوم شفق نه ویني، چې د هغی په سره کیدو سره دی لمر راوخیري، نو ځکه یی د رندو کرکيو شاته د پیغلو چیغو د وروستیو سلگو ساه ماتیري او دا حالت په خپل شعر کې انځوروي ځکه هر شاعر تر یوه حده انځورگر دی او مستان هم شاعر دی نو ځکه مور په نهیلی کې د ژوند کولو په تور د هغه د ملامتولو حق نه لرو ځکه هغه یوازینی څه چې کولی شي، هغه د خپلی نهیلی او شاعرانه عاطفی څرگندونه او انځورونه ده خو څومره په ښکلې او نازک هنري او سمبولیک انداز کې وگوري:

(ستا د رندو کرکيو شاته به می

د پیغلو چیغو د وروستیو سلگو ساه ماته شي)

د مستان په دغه یو بند شعر کې ډیری خبری شته دی.

خو څومره په ښکلې او نازک هنري او سمبولیک انداز کې وگوري: (ستا د رندو کرکيو شاته به می د پیغلو چیغو د وروستیو سلگو ساه ماته شي) د مستان په دغه یو بند شعر کې ډیری خبری شته دی.

دلته د شاعر ټول ژوند او زمونږ د هر روښن فکر او خلاصه ددی ټولنی د هر وکړی د نهیلی د انتها انځور پروت دی. او دلته زمونږ دټولنی روان وحشتناک حالت لیکل شوی دی.

په هر صورت د مستان دغه شعر «د سترگو غیره» له خپل ټول کوچنیوب او ظاهری سادگی سره یو کامل او سمبولیک شعر دی چې مور یی په خپل معاصر شعري بهیر کې ډیری لږی نمونی لرو. د نورو هغو پر خلاف، چې غواړي دداسې اسطورو په راوړلو، چې اصلاً به یی پخپله همدا شاعران هم منشاء او څرنگوالي نه پوهیږي، ښکلې کړي، او دا هغه له اسطورو پرته ښکلې او وتلی بریښي.

د کمال الدین مستان دغه شعر د څومره والی له پلوه لنډ خو د سرلیک نه واخله بیا تر وروستی ټکي پوری له تصویرونو او سمبولونو څخه ډک دی.

خو داسی بسکاري چي په دی ستوري او ددی ستوري په الوتلو هم شکمن دی خکه چي هره خوا شپه خوره ده او شاعر په داسي شپوکی حق لري چي د ستورو په الوتلو کی هم شکمن واوسی ، خکه زمونږ په روانو شپو کی ډیر ستوري و خلیلد خو بیرته ورک شول.

ډیر ستوري والوتل خو بیرته په رڼا کی نه، بلکی په شپو کی ډوب شول او لمر راونه خوت مونږ ډیر ستورو ته وکتل ډیرو ستورو راته وخنډل خو هغه ټول مصنوعي وو او یوازی یی زمونږ په ذهنونو کی پر ستورو د بی باوری تخمونه را زرغون کړل شاعر ته نه دی معلوم ، چي دا ستوري به خپل یون کوم لوری کوي ، آیا هغه به د سپاوون په لور مزل وهي او که به په شپو کی ډوب شي؟ آیا هغه به رڼا راوی او که به د هغه په الوتلو او یون پسی شپه لا پخه شي؟ دلته شاعر مطمئن نه دی .

هغه حکم نشي کولای دا هم نه شي ویلی چي دغه ستوری چي ده لیدلی دی چیرته درومی؟ هغه بی باوره دی او د بی باوری په دغه ماحول کی ، چي حق هم لري بی باوره واوسی، خکه هغه ستورو غولولی دی، ستورو دوکه ورسره کړی ده او یا شپو له ستورو سره دوکه کړی ده ،نو خکه شاعرانو ته دا باور پیدا شوی دی ، چي ستوري د شپي په لمن پوری کنډل شوی گانه ده اونه تری بیلیري .

اوک داسی نه وای نومستان به دومره بی باورم نه ووچی ویل یی.
«خدای خبر»

چي به یی چیرته بیا په کومی سیمی شپه شي»
په هر صورت ، سره له دی چي نهیلی ذاتا ښه نه ده خو ښایي تاسو له ماسره په دی باوري واوسی ،چي مستان په دی شعرونو کی نهیلی د شعریت او هنریت او همدارنگه سمبولیک ښایست د کانی ټول ښایست په خپلی لمنی پوري گنډلی دی .
او دا بی له شکه د کمال الدین مستان شاعرانه کمال دی چي د نهیلی په وجه او شاره ښسته کی د ښایست د گلابو عطر او زني شیندلای او را زرغونولای شي.

نورخپله شاعری وکرم ، خو خیر دا زما ددی شعر په هکله شخصي نظر دی.

د مستان بل شعر ، چي زه غواړم خبری پری وکرم «شپه» نومیري دلته په شپو کی گیر دی،
لټون کوي ، یو څه لټوي ، په یو څه پسی گرځي او په یو څه پسی سرگردانه دی او بیا هم مایوسه دی :

دلته شپه ده

دلته شپه ده

ټولی شپي دي اوریدلی

آی سپیدو سپیدو منگولو

د لمرونو کلی چیری؟

هو! مونږ په همداسی یو حالت کی ژوند کوو دلته جنگ دی، هلته جنگ دی ، د مرمیو او باروتو بازارونه دی چي اوری.

او شاعر په دی شپو کی په دی تیارو کی روان جنگي اورنی شرایط ،جگری خپلی او اورنی ماحول یو خل بیا په نورو نویو او شاعرانه انخورونو کی راښی او هغه په همدی شرایطو کی د همدی ترخو سوزوونکو او دردوونکو حالاتوکی د تاو لاندی د سپیدو سپیدو منگولو نه د لمرونو د کلي پوښتنه کوي
«آی سپیدو سپیدو منگولو

د لمرونو کلی چیری؟»

دا شپي مور ته معلومی دی .

ددی شپو اورښت مور لیدلی دی او لایي هم وینو، خو د لمرونو د کلي پته له مور ټولو نه ورکه ده مونږ هر یو چي چیرته په سپیدو منگولی گورو نو د لمرونو د کلي تپوس تری کوو .

خکه مونږ ټول لار ورکی یو .

او مستان هم همداسی کوي او هغه هم همداسی دی او له هغه هم د رڼا لاره ورکه ده او هغه هم په همدی شپو کی ژوند تیروي هلته ژوند کوي ، چي څلورویشت ساعته شپه ده او ورځ ورکه ده د سپیدو نوي منگولی د مستان سره غالباً زمونږ په ماحول باندی د خوری شوي نوي انگازی څرک دی چي مونږ یی هم وینو او اورو او مستان تری د لمر د پتی پوښتنه کوي او دهغه څرک او نوی انگازی ستوري دي د خوښی او هیله مندی سمبول دی د ښکلا او رڼا سمبول دی او مستان هغه وینی چي الوزي او وايي:

«ها ده بل ستوری هم والوت»

خبر نگاری .....

((خبرنگاران زیادی وبا صلاحیت را دیده ام که نه تنها منظم مصمم بوده اند بلکه با آگاهی کامل از وظیفه خود منابع خبری زیادی را در دسترس داشته اند.))

هر موضوع را که خبر نگار انتخاب میکند و یا به وی وظیفه سپرده میشود خبر نگار باید از مهارتهای که در زمینه کاری خویش دارد استفاده نماید. توجه خبرنگار در مورد لازمی پنداشته میشود، خبرنگار فرهنگ و سنت ها و آداب که در محل رایج است بداند.

خبرنگار در رابطه به گزارشی که میخواهد از محل تهیه نماید از سوال های ذیل برای یافتن راه خود استفاده نماید:

بازیگران ماجرا چه کسانی هستند؟

چه کسی مسوول است؟

قانون گذاران چه کسانی هستند؟

کدام قوانین قابل تطبیق است؟

کار ها چگونه به انجام میرسد؟

اشتباهات در کجا ثبت میشود؟

مصارف در کجا ثبت میشود؟

چی کسی از ماجرا باخبر است؟ و من چگونه می توانم به منابع دست یابم؟

خبر نگار برای یافتن این پرسش ها باید سخت مطالعه کند و (محیط کاری خود را مورد بررسی

قرار دهد). در مورد موضوع که میخواهید

گزارش تهیه نمایند هر چه میتوانند در مورد

اینکه معلومات بیشتر داشته باشید بیشتر در مورد

مطالعه کنید. و تحرک داشته باشید به منابع

مختلف که فکر می کنید مراجعه نمایند. برنامه

ها و پلان کاری خویش را در رابطه به ملاقات ها

و مراجعه به نشریات تخصصی را با خود داشته

باشید. طوریکه گفته شد از همه مهمتر از خود

تحرک داشته و حرکت کنید. خبرنگار که

خواهان تهیه گزارش ویژه از یک ماجرا باشد

نمیتواند فقط به تلفون اکتفا نماید. شما باید در محل و محیط کار خویش به خاطر ملاقات با مردم وقت بگذارید تا با مردم صحبت نمایند. (مایک مائر) که یک خبر نگار کار کشته امریکانیست و به حیث خبرنگار در تحقیقی در مرکز نشرات (دلیو . تی . کی . آر . تی وی) ویرجینیا امریکا کار میکند میگوید: (هیچ کس با نشستن در اتاق خبر مطلب به دست نمی آورد. با هم کسانی که می توانند مفید باشند آشنا شوید از مقامات رسمی تا سخنگویان) برای اینکه مردم به شما اعتماد داشته باشند کارت شغلی خود را به همه کسانی که میخواهید در محیط کار خویش ملاقات نمایند بدهید.

برای اینکه در پلان مطروحه خویش دچار شک و تردید نشده باشید فهرست از منابع خود آماده کنید و با فراهم کردن فهرست، محیط کار تماس خویش را با این افراد حفظ کنید. خبر نگار خوب

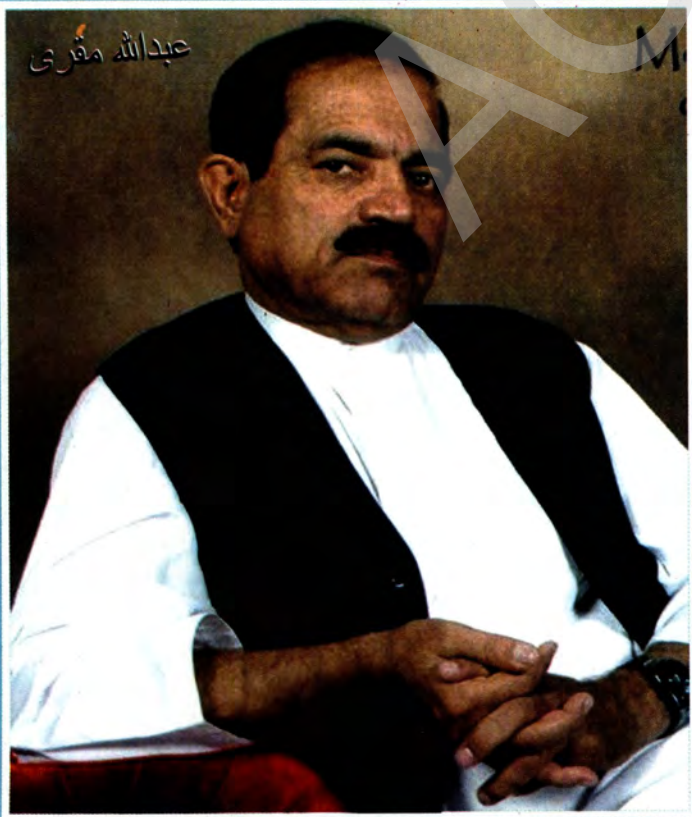

علاوه بر پوشش دادن بازیگران اصلی یک موضوع به این مورد که اعمال آنها چگونه است و بر جامعه چگونه تأثیر می گذارد نیز توجه میکند.

محمد عیسی
سرندہ نواز

عبدالله مفری

ACKU

مجله

HE

8700-9

77 ۱

29 1

112

محمد زبير خاكسار

دسلام سهار مونيکمر غه دهنري برخي چلوونکي

چاپ: مطابع آزادی (دولتی)